

מראי מקומות לעיון בדרך היומי

לענין ה"ד"ר צבי בהר"ר מודכבי ורעינתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

מסכת בבא בתרא דף קלא – דף קלז

בס"ד, יג טבת התש"ע.

דף קלא ע"א

א גמ', בעי רבא בברייתא היאך. ביאר הריטב"א, דאיירי בברייתא המחלק נכסיו על פיו, ואיבעיא לן אי גזירת הכתוב דהאב יכול להנחיל למי שירצה איירי דדוקא בשכיב מרע, או אפילו בבריא. נוכח נראה מדברי הרשב"ם בד"ה בברייתא דכתב, "בריא שאמר יירש שדה פלונית". אמנם בשם הראב"ד כתב, דאיירי דווקא במחלק נכסיו בשטר. ואף דאמרינן לקמן (קלח:): דאין שטר לאחר מיתתו, הני מילי גבי מתנה דאיכא למיחש שמא לא גמר להקנותה אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתתו. אבל היכא דאמר בלשון ירושה, שפיר מהני, דהא ירושה חלה לאחר מיתתו. ותמה על דבריו, דכיון דהוי הנחלה לאחר מיתתו, אמאי בעינן לשטרא. והרשב"א כתב, דאדרבה, אף במתנת שכיב מרע דחלה רק לאחר מיתתו, אי לאו משום שמא תיטרף דעתו, הוי מצריכינן ליה שיכתוב, וכל שכן דבברייתא אי לאו כתיבה לא מהני מידי. ובחידושי הר"ן כתב, דמאי דאמרינן דבשכיב מרע אי לאו משום שמא תיטרף דעתו הוי מצריכינן כתיבה, היינו היכא דיהיב דרך מתנה. אבל בדרך ירושה, כיון דנתנה לו תורה רשות להנחיל לכל מי שירצה, וכשהוא מנחיל בן בין הבנים, חשיב כאילו אין לו יורש אלא הוא, בדיבור בעלמא סגי. נלכאוריה יש לתלות הפלוגתא אי בעינן כתיבה או דסגי בדיבור בעלמא, ביסוד דין ההנחלה דר' יוחנן בן ברוקה, דהרשב"א והראב"ד סברו, דהוא זכות שנתנה תורה ליתן הנכסים לאחר מותו למי שיחפוץ, ומשום הכי בעינן קנין. והריטב"א והר"ן סברו, דאינו אלא זכות לקבוע מי הוא היורש, ולהאי מילתא סגי בדיבור בעלמא. ועיין בשיעורי רבי שמואל (אות פז) שהאריך בזה.

ב גמ', שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה. ביאר הרשב"ם בד"ה שהוא תנאי בית דין, דהיה לכם לשנותה כדברי הכל ולא אליבא דיחידא. והעיר הרש"ש, מה לי אי יחידא היא, הא רבי פסק להדיא כוותיה. וכתב, דאפילו הכי עדיף טפי לשנות כדברי הכל. ועיין בריטב"א שכתב, דר' נתן סבר דאין הלכה כר' יוחנן בן ברוקה, ומשום הכי קשיא ליה. עוד ביאר, דאף אי סבר כוותיה, אפילו הכי הוי ליה לחוש לכבודן של חכמים ולשנות כוותיהו.

ג גמ', ואמר ליה רבי יסבון תנן. כתב היד רמה, דמוכח מהכא דאף לישנא ד"יסבון" דאינו לשון הקנאה על הנכסים, מהני בבריא, ולא אמרינן דהוי קנין דברים בעלמא. אמנם כתב, דיש אומרים, דדוקא בגוונא דמקנה לו להדיא מהני, אבל באמר לישנא דיסבון, הוי דברים בעלמא ולא מהני. ומאי דקאמר רבי דמהני בכתובת בנין דיכרין, היינו משום דכיון דשייך האי לישנא במתנה, שפיר אמרינן דמשום תנאי בית דין מהני אף דהוי דברים בעלמא.

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאנת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 325

הוצאת ע"י בנים תה"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

ד גמ', מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא וכו'. כתב הרשב"ם בד"ה מאן שמעת ליה, דיתור לשון הוא. אמנם הרמב"ן (בחידושו), ובמלחמות נט. מדפי הרי"ף) כתב, דמאי דקאמר ר' נתן לרבי "שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה", בתמיה קאמר ליה, דר' נתן גופיה איבעיא ליה האם שנה רבי כר' יוחנן בן ברוקה וסבר דאף בבריא קאמר, או דשפיר קאמר אף לרבנן. ומאי דפשטינן דר' יוחנן בן ברוקה אף בבריא קאמר, היינו ממאי דאמר רבי ילדות היית בי וכו', והיינו דקאמרינן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא, דהא רבי ור' נתן לא אמרו לה להדיא.

ה גמ', אמר ליה רב פפא לאביי. כתב הרשב"ם בד"ה אמר ליה, דרב פפא לאו אאבעיא דרבא קאי, דהא איפשיט דאף בבריא קאמר ר' יוחנן, אלא אדבריה ר' נתן ורבי איירי. אמנם התוס' בד"ה ושמע מינה כתבו, דרב פפא לדחויי מאי דפשטינן אתא. וכתב הרשב"א, דכן נראה מדברי הרי"ף (נח: מדפי הרי"ף) שכתב, דבעיא לא איפשטא.

ו גמ', אלא תנאי בית דין שאני. כתב הרשב"א (גיטין יג:), דאין בית דין מתנים היכא דאין הבעלים בעצמם יכולים להתנות. והכא דמהני, היינו משום דאף איהו יכול להתנות שלא ירשנה, דהא דבבר שבממון תנאו קיים, וממילא ירשוה בנייה.

ז גמ', אמר ליה משום דקא מפיק בלשון ירתון. ביאר בפירוש הרשב"ם העיקרי ד"ה אמר ליה, דכיון דבלשון ירתון מפיק ליה, ואינו מקנה להם מידי אלא אומר שהם ירשוהו, אינו ענין כלל למקנה דבר שלא בא לעולם, ולא בעינן למימר דשאני הכא משום דתנאי בית דין הוא, ושפיר פשטינן דאף בבריא קאמר ר' יוחנן בן ברוקה. נלכאוריה הוא כשיטת הר"ן לעיל אות א.

ח גמ', הדר אמר אביי וכו'. הקשה הריטב"א, הא ר' נתן דקאמר לרבי שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה, על כרחך סבר דלאו בחד בי דינא איתקון, ואמאי מספקא ליה לאביי אי בחד בי דינא איתקון אי לאו. ותירץ, דסבר אביי, דאף אי נימא דבחד בי דינא איתקון ומהני אפילו לרבנן, מכל מקום איכא למימר דר' נתן אלישנא "דירתון" קפיד, דהוא לישנא דר' יוחנן בן ברוקה.

ט גמ', והוה לזה במתנה ולזה בירושה וכל לזה בירושה ולזה במתנה וכו'. העיר הרש"ש, אמאי הקדים מעיקרא "מתנה", ולבסוף הקדים "ירושה". וביאר, דמעיקרא נקט לזה במתנה, משום דעסיק בתקנת בנן נוקבן דהוי מתנה. והדר נקט לה כסדר מתניתין דכל דלזה בירושה ולזה במתנה, מהני אפילו לרבנן.

י תוס' ד"ה ושמע מינה, בתוה"ד, או יהיה תנאי בית דין שלא יטרון אלא מבני חרי. הקשה בחידושי הרמב"ן, אי אף דתני לישנא דיסבון, אכתי שייך שלא יטרפו ממשעבדי, אמאי קאמר רבי ילדות הייתה בי

חילוק אי איירי בקנין אי לאו, ולעולם אמרינן דכוונתו לאחשובי, ולהכי אף ייפה כוחו בקנין.

(ז) **גמ'**, פשיטא בנו ואחר וכו'. כתב בעליות דרבינו יונה, דלא מבעיא היכא דמעיקרא כתב מקצת נכסיו לפלוני, והדר כתב לבנו דאמרינן דלבנו עשאו אפטרופא, דהא עתה כתב לו כל נכסיו. אלא אפילו היכא דמעיקרא כתב מקצת נכסיו לבנו, והדר מקצת לאחר, כיון דלא שייר בנכסים כלום לאחר מתנת בנו, אמרינן דלא שוויא אלא אפטרופא. עוד כתב, דדוקא היכא דכתב "כל נכסי לבני ולפלוני" אמרינן דכוונתו לאפטרופא. אבל אם כתב "חצי נכסי לבני וחצי לפלוני", אמרינן, דאף לבנו כוונתו ליתן במתנה, דאי איתא דכוונתו ליתן כל נכסיו לבנו ולעשותו אפטרופא, הוי ליה למימר "כל נכסי לבני ולפלוני".

(יח) **גמ'**, איבעיא להו בת אצל הבנים. כתב הרא"ש (סימן לא), דהרי"ף לא גרס להאי איבעיא, ולגירסתו בת בין הבנים הוי מתנה. אמנם בגירסת הרי"ף שלפנינו (נט: מדפי הרי"ף), איתא להאי איבעיא.

(יט) **רשב"ם ד"ה פשיטא, בתוה"ד**, ואם אין לו אחים וכו'. הקשה הרש"ש, דאם אין לו אחים, ממה נפשך הנכסים שלו, ומה שייר לרון אי במתנה כתב אי לשם אפטרופא כתב. וליכא למימר דאי במתנה כתב, הוי ליה כנכסים משועבדים ואין מוציאין מהן למוזן האשה, דהא ממתנת שכיב מרע שפיר מוציאין, וכמבואר לקמן (קלג.). וכתב, דעל כרחך צריך לאוקמי בקנין ומהיום, דבכהאי גוונא אי לשם מתנה נתן, אין לאמו מזונות מהן.

(כ) **רשב"ם ד"ה ואשה וכו', בתוה"ד**, אלא מיתורא דקרא. הקשה המהרש"ל, הא בנו הגדול נמי רק מיתורא דקרא אתיא, ואפילו הכי פשיטא דלכבודו מיכוון. ותיריך, דשאני אשת אביהם דינים חייבים בכבודה לאחר מיתת אביהם, והיינו דכתב הרשב"ם דמיתורא דקרא דרשינן, דמשום הכי ליכא למילף אלא בחיי אביהם. והמהרש"א כתב, דפשיטא דחש לכבוד בניו טפי מלכבוד אשתו, דהא אפילו בבנו קטן דכלל אין חייבים בכבודו, אמרינן דלכבודו מיכוון. ומאי דכתב הרשב"ם דמיתורא נפקא לן, היינו לבאר אמאי באשתו שהיא אמם פשיטא לן, ורק באשתו שאינה אמם איבעיא לן.

דף קלב ע"א

(א) **גמ'**, בעי רבא בברייתא היאך. ביאר הרשב"ם בד"ה בעי רבא, דאיירי אף בכותב כל נכסיו במתנה מהיום. ובחידושי הר"ן כתב, דאחרים מפרשים, דאם הקנה לה מהיום, ודאי דקנתה קנין גמור. ובעיא דרבא דוקא בגוונא דכתב לה "מהיום ולאחר מיתה".

(ב) **גמ'**, אבל בברייתא הא קאי איהו. ביאר הרשב"ם בד"ה בעי רבא, דכיון דקאי איהו הרי יכבדה מאימתו. והיד רמה ביאר, דכיון דקאי איהו אינו חושש בזילזולה, ואין לו ענין שיכבדה.

(ג) **גמ'**, או דלמא בריא נמי ניחא ליה דלישתמעון מלה מהשתא. מלשון הרשב"ם בד"ה דלישתמעון שכתב, "לפי שיודעין שעתידן להיות כפופין לה", נראה, דדוקא לאחר מותו תהיה אפטרופוס, אבל בחייו לית לה מידי. וכן נראה מסתימת השולחן ערוך (אה"ע סימן קז ס"א). ולכאורה יש לומר, דהרשב"ם לשיטתו (עיין לעיל קלא: אות יד), דהאי עשאה אפטרופוס הוא קנין בנכסים, ולא מסתברא דבימי חייו נמי מקנה לה זכות בנכסים. אבל אי נימא דאינו קנין, אלא ענין של כבוד בעלמא שהיא תקבע בנכסים, שפיר איכא למימר דאף מעתה עשאה אפטרופוס].

וכו', הא אף דלא טרפי ממשעבדי שייך לישנא דיסבון. ותיריך, דרבי לא שמע להדיא דמעיקרא לא תיקנו דלא ליטרפו ממשעבדי, אלא מילשנא ד"דירתון" שמע כן, ושפיר קאמר ילדות הייתה בי.

דף קלא ע"ב

(יא) **תוס' ד"ה דלמא**, פירוש דספיקא הוי. אמנם בשיטה מקובצת בשם **תוס' הרא"ש** כתב, דעדיף ליה טפי למימר דבתרי בי דינא איתקון, משום דבהכי ניחא מאי דאמר ר' נתן, "שניתם משנתכם כר' יוחנן בן ברוקה", ולא בעי לדחוק דלישנא "דירתון" קשיא ליה.

(יב) **גמ'**, אמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו וכו'. כתב בעליות דרבינו יונה בשם הרי"ף, דדוקא בכותב אמרינן הכי, אבל באמר לה, קנתה, ולא אמרינן דלא עשאה אלא אפטרופא. והיינו טעמא, דכיון דהוי הלכתא בלא טעמא כדאמרינן לקמן (קמד.), אין לנו אלא מאי דאמור בה. ואיכא למימר דדוקא בכותב אמרינן דלאחשובה קבעי, ולהכי כתב שטרא משום דאית ליה קלא, אבל בלא כתב אמרינן דכוונתו להקנתה.

(יג) **גמ'**, לא עשאה אלא אפטרופא. כתב הבעל המאור (נט: מדפי הרי"ף), דאיירי דווקא בקטנים דבעו אפטרופוס, אבל אם גדולים הם ואינם צריכים, ודאי למתנה נתכוון. וכן מאי דאמרינן להלן דאף בקטן המוטל בעריסה עשאו אפטרופא, היינו בקטן בין הקטנים, אבל אם יש גדולים ודאי דהוי מתנה. אמנם הרשב"א כתב, דאף בדלא בעו אפטרופוס, איכא למימר דכוונתו לחלוק להם כבוד. דאי לא תימה הכי, אמאי דווקא בבנו ובאשתו אמרינן דעשאו אפטרופא, הא אף באחר איכא למימר דעשאו אפטרופא לצורך הקטנים. וכן נראה מלשון הרשב"ם בד"ה לא עשאה. ועיין באות הבאה.

(יד) **רשב"ם ד"ה לא עשאה, בתוה"ד**, דאוקי אבוהון נכסי ברשותה כדי לפרנסם כפי אומד דעתה ויהיו כפופין לה. מבואר מדבריו, דאינו ענין של כבוד בעלמא שיצא עליה שם אפטרופוס, אלא הוי קנין בנכסים לענין הא שתפרנס היורשים לפי אומד דעתה. וכן נראה מדבריו לעיל (קל). ד"ה הלכה שכתב, "ויש דנותן מתנת אפטרופוס". אמנם ברבינו גרשום נראה, דהוא ענין כבוד בעלמא שתקבע בנכסים, אבל אינו ענין קנין. ועיין באגרות משה (אה"ע ח"א סימן קי), שהאריך בענין זה].

(טו) **גמ'**, בנו הגדול לא עשאו אלא אפטרופא. כתב הרי"ף (נט: מדפי הרי"ף), דאיירי דווקא בכותב, דאילו באומר, הא קיימא לן כר' יוחנן בן ברוקה דאם אמר ירשני בני, שפיר קונה. וכן כתב הרא"ש (סימן לא) בשם ר"ח. אמנם תמה, וכי משום דכתב הורע כוחו. ואף אי נימא דדוקא בכתיבה כיון דאית לה קלא, איכא למימר דכוונתו רק לאחשובה שיכבדהו. אכתי תקשי מר' הונא דאמר לקמן (קלג.) דשכיב מרע דכתב כל נכסיו לאחר, אם ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה, ומבואר דאף בכתיבה קיימא לן כר' יוחנן בן ברוקה. ומשום הכי כתב, דהנכון כדפירש הרשב"ם לעיל (קל). ד"ה הלכה, דדוקא היכא דכתב או אמר לשון ירושה, אמרינן דכוונתו לירושה. אבל היכא דכתב או אמר לשון מתנה, אמרינן דרק לכבודו נתכווין ולא קנה. והרי מיגאש [הביאו הרמב"ן] כתב, דר' יוחנן בן ברוקה, וכן רב הונא איירי היכא דמברר דבריו להדיא דמכווין לשם ירושה. אבל בסתם אמרינן דכוונתו רק לאחשובי.

(טז) **גמ'**, שם. כתב בעליות דרבינו יונה, דאיכא מאן דאמר, דדווקא בכותב בלא קנין אמרינן דאין כוונתו אלא לאחשובי, אבל היכא דייפה כוחו בקנין, ודאי דקנה. אמנם כיון דהכותב סתמא קתני, משמע דאין

הש"ך בסימן רמו סק"א), דהוא הדין היכא דמעולם לא היה לו בן, אלא שמע דעתה נולד לו בן, בטלה מתנתו, משום דאמדינן דעתו דאי הוי ידע לא היה נותן. **ובקובץ שיעורים** (אות תמד) כתב, דהכי מבואר נמי **במרדכי** (פרק קמא סימן תצג). וביאר (באות תמג), דמאי דתני בגוונא שהיה לו בן, היינו לרבותא דרבנן דאפילו הכי לא בטלה מתנתו.

(יב) [רשב"ם ד"ה ומשני, בתוה"ד, משום דתיפוק קלא דאיהי מיהמנא וחשובה גבי בעלה. לכאורה קשה, מאי האי דכתב הרשב"ם "דאיהי מיהמנא", הא אוקמינא להאי ברייתא בהני נשים דודאי למתנה גמורה נתכוון, ולא לעשותן אפטרופוס. (ח.ו.). ויש לומר, דודאי דאין כוונת הבעל ליתן לה כל נכסיו ולהשאר בלא כלום, אלא עיקר כוונתו דסומך ובוטח על אשתו דלא תעכב עליו בנכסים. ושפיר כתב הרשב"ם דמחלה, משום דנפיק עלה קלא דמיהמנא לבעלה ואינו חושש לכתוב לה כל נכסיו. אמנם, האי טעמא שייך רק אי מיירי דווקא באשתו ארוסה, וכשיטת הריטב"א (לעיל אות ט), אבל אי איירי אף באשתו גרושה, ליכא למימר הכין].

(יג) גמ', אמר רב במזכה להן על ידה. הקשה הרשב"א, הא מבואר בעירובין (עט:): דיד אשה כיד בעלה, ואינה יכולה לזכות לאחרים. ותירץ, דכיון דמזכה אף לה, מיגו דזכיא לנפשה זכיא אף לאחריני, וכדאמרין **בנדרים** (פח:). עוד תירץ, דאף דלא מהני זכייתה עבורם, מכל מקום כיון דנתכוונה לזכות להם, שפיר איכא ראייה דמחלה על כתובתה. **והתוס' ישנים** תירצו, דדווקא בקנין יד אמרינן דיד אשה כיד בעלה ואינה יכולה לזכות על ידי ידה לאחרים. אבל בקנין סודר שפיר מהני. **[ועיין בתוס' ר"ד דאחר שהביא האי קושיא כתב, דהרשב"ם בד"ה אמר רב פירש, דאיירי במסרה סודרה כדי להקנות לבנים. ולכאורה כוונתו, דלפירוש הרשב"ם נחא, וכדברי התוס' ישנים. ועוד יש לומר, דכוונת הרשב"ם, דאינה מזכה כלל הנכסים לבנים, אלא רק נותנת סודרה לצורך קנין הבנים, ומהני מדין עבד כנעני, וכדכתב הקצות החושן (סימן קצה סק"ט) גבי סודר דעדים. (ח.ו.).]**

(יד) גמ', שם. כתב בעל המאור (ס. מדפי הרי"ף), דכיון דמזכה על ידה, אף בלא דכתב לה קרקע כל שהוא מחלה השיעבוד. ומאי דתני "וכתב לאשתו קרקע כל שהוא", אורחא דמיילתא נקט שאין דרך בני אדם לפטור נשותיהן בלא כלום. וכן הדין לשמואל דאמר במחלק לפניה והיא שותקת. אבל לר' יוסי בר חנינא דאוקי בדאמר לה טלי קרקע זו בכתובתך, ודאי דבעינן שיכתוב לה קרקע כל שהוא. אמנם **הרמב"ן** (שם במלחמות) כתב, דרק משום דכתב לה קרקע כל שהוא, מחלה.

(טו) רשב"ם ד"ה רבי יוסי ברבי חנינא אמר, בסוה"ד, ואחרון אחרון מיקל. אמנם בעלויות דרבינו יונה כתב, דר' יוסי בר חנינא מחמיר טפי משמואל, דסבר דלא סגי במחלק בפניה והיא שותקת, אלא בעינן נמי שיאמר לה טלי קרקע זו בכתובתך, ותתרצה לדבריו, או דתשתוק ושתיקתה כהודאה.

דף קלב ע"ב

(טז) גמ', תנן ר' יוסי אומר אם קבלה עליה וכו'. כתב הריטב"א, דהגירסא הנכונה היא, "ר' יוסי אומר אם קבלה עליה אף על פי שלא כתב לה, כתב לה אף על פי שלא קבלה עליה, אבדה כתובתה". והשתא אתי שפיר מאי דמקשינן "מכלל דתנא קמא סבר כתיבה וקבלה בעי". ולא בעינן למה שכתב הרשב"ם בד"ה **מכלל.**

(יז) גמ', שם. ביאר הרשב"ם בד"ה הכי גרסינן, דקבלה עליה היינו

(ד) רשב"ם ד"ה בעי רבא, בסוה"ד, דאי משום כבודה הא קאי איהו. ביאר הרש"ש, דלהאי גיסא ודאי דאינו חושש לכבודה דלאחר מיתה. דאי חייש, היה לו להקנות לה הנכסים סמוך למיתתו.

(ה) גמ', גובה כתובתה מן הקרקע. כתב הרשב"ם בד"ה גובה, דגובה כל כתובתה מן הקרקע, דהא לא מחלה שיעבוד כתובתה. וכתב בהגהות הב"ח (אות ב) דלא גרסינן "כל" כתובתה. אלא גרסינן "גובה כתובתה", והיינו רק המותר, דהא מה שכנגד המתנה הרי התקבלה במתנתה. וכדכתב הרשב"ם **לקמן (עמוד ב) **ד"ה כהאי גוונא**. וכן כתב הנמוקי יוסף (נט: מדפי הרי"ף).**

(ו) תוס' ד"ה למחצה, תימה מאי קמשמע לן פשיטא וכו'. ביאר המהרש"ל, דמעיקרא סברו דהאי "למחצה לשליש ולרביע" קאי אגוף הקרקע, ולא רק אפירות, וכדפירש הרשב"ם בד"ה גובה. ומשום הכי קשיא להו דפשיטא דגובה מן השאר, דהא אית לה רק במקצת נכסיו, ולא דמי לכתב לה כל פירות נכסיו. ועלה משנינן, דלמחצה לשליש ולרביע" קאי רק אפירות, שנתן לה פירות למחצה לשליש ולרביע, ואתי לאשמועינן דעל כרחן של יתומים גובה מן הקרקע שלא נתן לה בה פירות. **והמהרש"א כתב, דאף מעיקרא סברו דלמחצה לשליש ולרביע קאי רק אפירות, ואפילו הכי הקשו דפשיטא דגובה מן השאר, ותירצו דאתי לאשמועינן דעל כרחן גובין מן השאר ולא מן הקרקע שיש לה בה פירות.**

(ז) גמ', הא לא יצא עליו שטר חוב קניא ובמאי אילימא בשכיב מרע וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי לא מקשינן טפי, דאי בשכיב מרע, אמאי תקרע כתובתה הא לא עשאה אלא אפטרופוס. ותירץ, דמאי דמקשינן "אילימא בשכיב מרע" הכל בכלל, ומקשינן אף אמאי דאמרין דתקרע כתובתה. ובשם יש שתירצו כתב, דאי משום תקרע כתובתה, איכא למימר דאף משום דעשאה אפטרופא מוחלת כתובתה, ומשום הכי עדיפא טפי להקשות אמאי קניא כשלא יצא עליו בעל חוב. אמנם כתב דליתא, דודאי דאי משום דעשאה אפטרופא אינה מוחלת כתובתה, דהא אפילו במתנה גמורה לא בריא דאיבדה כתובתה.

(ח) גמ', לעולם בשכיב מרע. כתב הריטב"א, דיש אומרים, דבעינן לא איפשיטא, ועל המקבל דהוא המוציא מן היורשים להביא ראייה שמתנתו מתנה גמורה. אמנם הסיק, דאדרבה, המקבלים דהשטר בידם הם המוחזקים, ועל היורשים להביא ראייה דלאו מתנה היא. וכן כתב בחידושי ה"ן. וביאר, דכיון דהוי הלכתא בלא טעמא, לא נקטינן אלא מאי דפשיטא לן להדיא. אבל בסתמא אמרינן דהוי מתנה גמורה.

(ט) גמ', באשתו גרושה. כתב הריטב"א, דאגב שיטפא דלעיל (קלא:): נקט גרושה, דהא אשתו גרושה אינה מוחלת כתובתה משום הא, וכבעל חוב דעלמא דמיא דהרי שונאתו. אמנם הנמוקי יוסף (נט: מדפי הרי"ף) כתב, דאף באשתו גרושה דשונאתו, כיון דכתב לה כל נכסיו מחלה כתובתה.

(י) גמ', למימרא דלא אזיל רב נחמן בתר אומדנא. הקשה הקובץ שיעורים (אות תלו), דאי לא אזלינן בתר אומדנא, אף מחילה לא הוי, דהא לא מחלה בפירוש אלא אמדינן דמסתמא מחלה. ותירץ, דודאי דמהני אומדנא אף לרב נחמן. ומאי דאמרין דלרב נחמן לא אזלינן בתר אומדנא, היינו היכא דבעינן לתנאי, כגון הכא דבעינן להתנות המחילה בהא דלא יבוא בעל חוב, ובהא אמרינן דאין כח באומדנא לעשות תנאי. והיינו דווקא לר' מאיר דבעינן תנאי כפול, וכמבואר ברשב"א (גיטין עה:): דמאן דאזיל בתר אומדנא, לית ליה דר' מאיר.

(יא) גמ', ואחר כך בא בנו. כתב בשו"ת מהר"ם לובלין (סימן קח, הביאו

דמחלה להם בפירוש על השיעבוד. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דקבלה היינו שנתרצתה בחילוק נכסיו לבניו. וכן כתב בעל המאור (ס. מדפי הרי"ף).

דמחלה להם בפירוש על השיעבוד. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דקבלה היינו שנתרצתה בחילוק נכסיו לבניו. וכן כתב בעל המאור (ס. מדפי הרי"ף).

דמחלה להם בפירוש על השיעבוד. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דקבלה היינו שנתרצתה בחילוק נכסיו לבניו. וכן כתב בעל המאור (ס. מדפי הרי"ף).

דף קלג ע"א

(א) גמ', אמר ליה רב כהנא אילו הדר קני. ביאר הריטב"א, דטעמיה דרב פפי דלא נחית להא, משום דסבר דכיון דמחלה על השיעבוד מאותן נכסים, לא אסקה אדעתה שמא יחזרו אליו, וכוונתה למחול על השיעבוד בהן לעולם.

(ב) רשב"ם ד"ה אמר ליה רב יימר, בתוה"ד, לא שנא עם בניו ולא שנא עם אחרים. אמנם הרא"ש (סימן לד) כתב, דלישנא דעשאה שותף בין הבנים, משמע דדוקא בכהאי גוונא מחלה כתובתה, והיינו משום דמחמת כבוד שעשה לה לחלוק בנכסיו יחד עם בניו, מוחלת כתובתה. אבל בשביל שחלק לה עם אחרים, לית לה כבוד, וליכא למימר דמחלה. ואף דשתקה, הא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי.

(ג) בא"ד, ודווקא בשכתב לה קרקע כל שהוא. אמנם הרמב"ם (פ"ו מזכיה ומתנה ה"י) כתב, דתקנת הגאונים דאפילו שייר מטלטלין כל שהוא כתובתה קיימת, דמתוך שגובה המטלטלין גובה אף משאר נכסים. וכתב הבית יוסף (סימן קו), דלאחר תקנת הגאונים דגובה אף ממטלטלין, אף בכתב לה דאמרינן דמחלה, לא בעינן שיכתוב לה דווקא קרקע, אלא אף במטלטלין מחלה. אמנם הב"ח (שם) כתב, דאף דשיוור מטלטלין מהני, מכל מקום כתב לה מטלטלין לא מהני.

(ד) גמ', אמר רב הונא שכיב מרע וכו'. ביאר הרשב"ם בד"ה אמר רב הונא, דנקט שכיב מרע, כיון דאליבא דר' יוחנן בן ברוקא איירי, ולענין בריא הא מספקא לן. והרש"ש כתב, דכיון דעל כרחך איירי הכא בלא קנין, דאי בקנין היכי שייך למימר דיקנה משום ירושה, נקט שכיב מרע דיכול ליתן במתנה אף בלא קנין.

(ה) גמ', למאי הלכתא. הקשה הנתניבות המשפט (סימן רפא סק"ב), הא שפיר איכא נפקא מינה לענין דבר שלא בא לעולם, דאילו במתנה הא אינו יכול ליתן דבר שלא בא לעולם, אבל מדין ירושה לכאורה מהני אף בדבר שלא בא לעולם. וכתב, דמוכח מהכא דאף בהנחלה דר' יוחנן בן ברוקא, אינו יכול להנחיל דבר שלא בא לעולם. נוהיינו משום דהנחלה דר' יוחנן בן ברוקא הוי כעין הקנאה בנכסים גופייהו, ולא דנתנה לו התורה כח לקבוע את סדר הירושה. ועיין בשיעורי הגר"ש רוזובסקי (אות פז) שהאריך בזה. וכן מבואר להדיא בר"י מיגאש לעיל (קלא.). אמנם הקצות החושן (רנ"ג סק"ח) כתב, דמהני אף בדבר שלא בא לעולם. [ולכאורה היינו משום דסבר דהנחלה דר' יוחנן בן ברוקא היינו לקבוע את סדר הירושה, אבל ודאי דאין בכוחו להקנות הנכסים. ועיין לעיל (קלא. אות א) בשם הרי"ף].

(ו) גמ', במתנה דרבנן לא כל שכן. כתב הרמב"ם (פ"ח מזכיה ה"ט), דהא דמוציאין למזון האשה והבנות ממתנת שכיב מרע, היינו משום דמתנת שכיב מרע אינה קונה אלא לאחר מיתה, ובמזון האשה והבנות כבר נתחייב משעת המיתה. וכן כתב בחידושי הרמב"ן. אמנם הרי"ף (ס:

הרי"ף).

(יח) גמ', מכלל דתנא קמא סבר כתיבה וקבלה בעי. וכתבו התוס' בד"ה מכלל, דבקבלה גרידא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. ובעלויות דרבינו יונה כתב, דכוונתה בקבלה דנוח לה שיחלק לבניה ותגבה מהן כתובתה כשתרצה.

(יט) גמ', וכי תימא כולה ר' יוסי היא. הקשה בעלויות דרבינו יונה, דאחר דשמעינן ברישא דכתיבה אף בלא קבלה מהניא, כל שכן דמהניא אף קבלה בלא כתיבה, ואמאי בעי למתני לה בסיפא. וביאר, דתני סיפא לגילויי ארישא דאיירי בכתיבה בלא קבלה. והמהרש"א כתב, דהוי זו ואין צריך לומר זו.

(כ) גמ', והא תניא אמר ר' יהודה אימתי וכו'. ביאר הרשב"ם בד"ה אמר ר' יהודה, דהיכא דקאמר ר' יהודה "אימתי" לפרש דברי תנא קמא אתא. והקשה השיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש, לשני ליה דסברו כמאן דאמר בסנהדרין (כה). דאף אימתי לחלוק אתא. וביותר תימה לשיטת ר"ת דמפרש ד"אימתי" דברייתא לעולם לחלוק אתא. ומשום הכי ביאר, דכיון דאשכחן תנא דפליג בהדיא אר' יוסי, עדיף למימר דתנא קמא דמתניתין היא ולא נימא דג' מחלוקות בדבר. עוד תירץ, ד"אימתי" דר' יהודה אמתניתין קאי, ואי נימא דכולה ר' יוסי וסגי או בכתיבה או בקבלה, מה שייך למימר אימתי שהיתה שם וקבלה עליה, הא מתניתין כלל לא איירי בהאי גוונא.

(כא) גמ', שאני אומר כיון שעשאה שותף בין הבנים. ביאר הרשב"ם בד"ה שותף, דרב נחמן בשיטת שמואל איירי, ולפרש טעמו אתא. ואף דשמואל איתותב, היינו רק אליבא דתנא קמא, אבל לר' יוסי דסגי או בכתיבה או בקבלה, שפיר איכא למימר דהא דאבדה כתובתה היינו כדשמואל. ובחידושי הר"ן כתב בשם הר"ח, דר' נחמן לא סבר כחד מינייהו, אלא סבר דדוקא בגוונא שעשאה שותף בין הבנים בכתיבה ובקבלה, מחלה כתובתה. [ולשיטתו, קבלה היינו שנתרצתה לדבר, וכפירוש ר' יונה ובעל המאור לעיל (אות יז)]. ועיין ברא"ש (סימן לד) שכתב בשם ר"ח, דר' נחמן סבר כתנא קמא דמתניתין דבעינן כתיבה וקבלה, ודווקא היכא דעשאה שותף בין הבנים והשווה חלקה לחלקם, סבירא ליה דמחלה בקבלה גרידא. אמנם כתב, דלישנא "דכיון" משמע דלהקל אתא, וטפי נראה דכר' יוסי ושמואל אתיא.

(כב) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ו מזכיה ומתנה ה"ט), דהכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא, הואיל ועשה אותה שותף בין הבנים ולא מיחתה, איבדה כתובתה. וכתב בחידושי הר"ן, דהרמב"ם פירש סוגיין כפשוטה, דכיון דאמר רבא לר' נחמן, הא רב והא שמואל והא ר' יוסי בר חנינא, וקאמר ר' נחמן שאני אומר כיון דעשאה שותף בין הבנים וכו', נראה דרב נחמן להקל מכולם אתא, ולדבריו לא בעינן כל הני ולא בעינן קבלה, אלא סגי בהא דעשאה שותף בין הבנים.

(כג) רשב"ם ד"ה שותף בין הבנים, בתוה"ד, כר' יוסי דסגי ליה בחדא וכו'. העיר השיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש, מנין דר' יוסי קאמר דסגי בחדא, דלמא דווקא בקבלה דעדיפא סבר דמהני. ותירץ, דר' נחמן סבר דליכא לחלק ביניהם בסברא מועטת, וכין דקבלה לחודא מהני, אף כתיבה מהני. ולהכי קאמר דסגי בהא דעשאה שותף בין הבנים.

(כד) גמ', בעי רבא בברייתא היאך וכו'. כתב הרי"ף (ס. מדפי הרי"ף), דכיון דסלקא בתיקו, מוקמינן לכתובה אחזקתה, ועל הבעל להביא ראיה

(יד) **רשב"ם** ד"ה **מי פליגי**, בסוה"ד, דדלמא נפקא מיניה זרעא מעליא כדלקמן. לכאורה נראה ד**הרשב"ם** גרס הכי להלן גבי הא דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא לא תהוי בי עבורא אחסתנא, וכדגרסינן בכתובות (נג.). (ח.ו.י.).

(טו) **גמ'**, ולא תשיימיה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. כתב הריטב"א בשם ר"י, דאשה זו טועה היתה, דכיון דאמר בדרך מקח, לא אמרינן ביה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, וכדמוכח בקידושין (כט.). גבי משך הקדש במאתיים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה, דרק משום שלא יהיה כח הדיוט חמור מן ההקדש אמרינן דחייב מאתיים, אבל משום אמירתו לא אמרינן, והיינו משום דבדרך מקח אומר כן. אמנם כתב, **דיש אומרים** דשאני ההיא דקידושין דנשתנה השער, והוא הרי מעולם לא התכוון ליותר משוויו. אבל הכא דמעיקרא שמאה בפחות, שפיר אמרינן ביה אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. ועיין בתוס' ד"ה ולא.

(טז) **רשב"ם** ד"ה **לגזבר**, ויקחנה לאבני אפוד. אמנם הרשב"ש כתב, דמרגליתא היינו ישפה וכמבואר בתרגום ירושלמי (שמות כח, כ). והיא מאבני החשן.

(יז) **רשב"ם** ד"ה **ולא תשיימיה את**, בתוה"ד, איש כי יקדיש את ביתו קודש וכו' מוצא שפתיך תשמור. לכאורה נראה דהוקשה ל**רשב"ם**, מה שייך למימר הכא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, הא לאו במקדיש עסקינן, שהרי לא הקדיש ולא הקנה להקדש את מותר השווי של העיליתא, הרי הקדש חל דוקא על מה שמועיל לגביו קנין, ועיין בבא מציעא ו. בסוגיא דתקפו כהן דילפינן לה מאיש כי יקדיש וכו'. ומשום הכי כתב, דהאי דינא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, מ"מוצא שפתיך תשמור" ילפינן לה, וכדכתב הרא"ש בפירושו לנדרים (כט:): ד"ה שאני הכא, דביאר דילפינן מהאי קרא, דאינו יכול לחזור בו מאמירתו להקדש, והיינו דמועיל מדין נדר והכא נמי הא אמר ליתנה להקדש בכך וכך. (ח.ו.י.).

(יח) **גמ'**, עמדו וכתבו. ביאר הרשב"ם בד"ה עמדו, דהיו כותבין חשבונות של הקדש. ובשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תקפא) כתב, דענין הכתיבה היא כדי לפרסם עושי מצוה וכדרך שמצינו שהתורה פירסמה עושי מצוה, כדכתיב "וישמע ראובן ויציליהו מידם" (בראשית לו, כא). והיינו כדי לפתוח דלת לעושי מצוות. וכן פסק הרמ"א (יור"ד סימן רמט ס"ג).

(יט) **גמ'**, אלא מהא ליכא למשמע מינה. הקשה בשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש, אמאי ליכא למישמע מינה, נימא דהני תרי לישני בפלוגתא דרבנן ורבן שמעון בן גמליאל איפליגו. ותירץ, דלא מסתבר דנחלקו תרי לישני בפלוגתא דתנאי, אלא רק בפירושא דמתניתין.

(כ) **גמ'**, לא תיהוי בי עבורי וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ו מנחלות הי"א), דמידת חסידות היא שלא יעיד אדם בצוואה זו.

(כא) **רשב"ם** ד"ה **בי עבורי**, בסוה"ד, ואפילו להרבות לאחד ולמעט לאחד. העיר הרשב"ש, דלישנא דמתניתין "והניח את בניו", משמע דהניחם בלא ירושה כלל, ומגלן ל**רשב"ם** דהוא הדין היכא דמרבה לאחד וממעט לאחד. ואדרבה, מתקנת עישור נכסים לבנות, ומתקנת כתובת בנין דיכרין מוכח דדוקא בכל הירושה איכא קפידא. אמנם כתב, דבכתובות (נג.) מוכח כדברי **הרשב"ם**. [ואין להקשות מהנחלה דר' יוחנן בן ברוקה, דשרי להרבות לאחד ולמעט לאחר, דר' יוחנן בן ברוקה דינא קאמר שמועיל. ומאי דקאמר ליה רב יהודה לשמואל, היינו על דרך המוסר].

מדפי הרי"ף (ף) כתב, דמתנת השכיב מרע וחיוב המזונות חיילי בהדי הדדי, ואפילו הכי מוציאין ממתנת שכיב מרע למזון האשה והבנות, משום דלא דחינן לתקנת המזונות מקמי תקנת מתנת שכיב מרע. וביאר הנמוקי יוסף, דתקנת המזונות קדמה לתקנת מתנת שכיב מרע, ומשום הכי עדיפא. והקצות החושן (סימן רנב סק"א) ביאר, דכי היכי דאמרינן (בתמורה כה). גבי האומר על הבכור עם יציאת רובו דיהיה עולה, דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, ואין בדבריו כלום, אף דחיילי תרווייהו בהדי הדדי. הוא הדין הכא, דכיון דרבנן אמרו דהאלמנה ניונת מנכסיו, אין בכח דברי התלמיד שנותנם לאחר לחול.

(ז) **גמ'**, שם. כתב הרי"ף (ס: מדפי הרי"ף), דאיכא דלא גרסי "השתא בירושה דאורייתא אמרת וכו'" אלא גרסי רק "אטו יורש מיגרע גרע". וביארו, דבין בירושה ובין במתנה אין אלמנתו ניונת מנכסיו, והיינו דקתני בגיטין (מח:): "אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין". אמנם כתב, דליתא, ואף לגירסא זו עיקר הכוונה, דכי היכא דמירושה גובה, הכי נמי גובה ממתנת שכיב מרע. וההיא מתניתין דאין מוציאין ממשועבדין, היינו דווקא בנכסים ששיעבר מחייו. אבל מתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא לאחר מיתה, שפיר גובה הימנה.

(ח) **גמ'**, אמר ליה רבא לרב נחמן והא אפסקה וכו'. ביאר המחנה אפרים (הלכות זכיה ומתנה סימן לט), דסבר רבא דכיון דאפסקה, על כרחך אין כוונתו ליתנה בירושה אלא במתנה, וכל דנתן במתנה אף דראוי לירשו, שפיר מהני להפסיקה, וכדכתב הבעל המאור (נו: מדפי הרי"ף). ואמר ליה רב נחמן, דמאי דאפסקה אכתי אינו ראייה דבמתנה נתכוון ליתן לו, משום דאיכא למימר דהוא סבר דאף בירושה מהני להפסיקה, ורחמנא אמר דאין לה הפסק.

(ט) **גמ'**, ורחמנא אמר אין לה הפסק. כתב הריטב"א בשם הרא"ם, דכיון דהוחלטה הירושה ליורש, הרי המוריש כאילו מצווה על נכסים שאינם שלו, ולא כל כמיניה ליתנם למי שירצה, ואפילו למאן דאמר דהאומר אחריו כאומר מעכשיו דמי, לא מהני.

דף קלג ע"ב

(י) **גמ'**, דייני דחצצתא. וברשב"ם ד"ה דייני פירש בשם ר"ח, דחצצתא היינו בית הקברות. וביאר המהרש"א, דהוא כדאמרינן לעיל (עמוד א), דההוא דשכיב סבר הכי דיש לו הפסקה, והיינו דקאמר ליה דדייני דשכבי בבית הקברות הכי אמרי. אבל דין תורה אינו כן.

(יא) **גמ'**, קרי עליה אני ה' וכו'. ביאר הרשב"ם בד"ה קרא עליו, דלנחמו קאמר, דידוע היה דמעולם לא באה תקלה על ידו. והריטב"א כתב בשם ר"ח, דקאמר ליה דאין לו להיכלם מפני שלא מצא חכמה כחכמת הגדולים, דהא אכתי לא הגיע לזמן הראוי לחכמה, דהיינו ארבעים שנה, אבל כשיגיע לזמן הראוי, יחיש לו ה' חכמה כחכמת הגדולים.

(יב) **מתני'**, אין רוח חכמים נוחה הימנו. בקיצור פסקי הרא"ש (סימן לו) כתב דהוא איסור. וכן מבואר בשו"ת הרא"ש (כלל פה ס"ג). וכתב השרי חמד (ח"ד מערכת כללים אות ל), דמלשונו של הלבוש (סימן רפב) דכתב, דמדקפיד רחמנא אסדר נחלות, אַמרו חכמים שלא יעקור הנחלה מן הבנים. נראה דהווי איסור דרבנן.

(יג) **רשב"ם** ד"ה אין רוח חכמים, בתוה"ד, אלא חרון אף גורם להן וכו'. ביאר הפרישה (סימן רפב), דמשמעות הענין דאין רוח חכמים נוחה הימנו, היינו דאין רוחם שקטה בתוכם, אלא רוגות וכועסת מחמת מעשיו של זה. ומאי דקאמר "הימנו", היינו מחמתו.

חדף היוזמי

מסכת בבא בתרא דף קלג – דף קלד

טז טבת – טז טבת התש"ע

המהרש"א (חידושי אגדות), דאלו הגיעו למעלת רבן הלל הזקן, דאמרו עליו **בסנהדרין** (יא). דראוי היה שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שלא היה דורו זכאי לכך. ונהוסיף, דמשה זכה להשראת השכינה משום מידת הענוה שהיתה בו, וכמבואר בקרא (במדבר יב, ג-ח). וכן הלל זכה משום מידת הענוה שהיתה בו. ושלושים הגיעו רק למעלת תלמידו של משה, יהושע, ועל כן אמרו דראויים היו שתעמוד להם חמה כיהושע. ועשרים בינוניים, היינו כמעלת תלמיד חבר, דיצא מכלל תלמיד, אבל אכתי לא נכנס לכלל מעלת הרב.

(ה) **גמ'**, **קטן שבכולם ר' יוחנן בן זכאי**. כתב **הכסף משנה** (פ"ב מממרים ה"ב), דמאי דאמרינן דקטן שבכולם ר' יוחנן בן זכאי, לאו בחכמת התורה קאמרינן, דאי בחכמת התורה, אמאי מינהו לנשיא ולא מינו לאחד הגדולים. אלא בשאר חכמות כמשלות כובסין ושיחת דקלים קאמרינן.

(ו) **גמ'**, **וגימטראות. עיין רשב"ם ד"ה וגימטראות** מה שפירש. **ורש"י בסוכה** (כח). **ד"ה וגימטראות פירש**, דהם דברים הנלמדים בא"ת ב"ש ובא"ט ב"ח, וכן דברים הנלמדים ממנין האותיות, כגון "יהיה" דכתיב בנייר, וילפינן מינה דסתם נזירות שלשים יום כמנין אותיות "יהיה".

(ז) **גמ'**, **ומשלות כובסין. פירש רש"י בסוכה** (כח). **ד"ה משלות**, דיסודו הקדמונים לתלות תוכחתם במעשיות מכובסין ושועלים.

(ח) **גמ'**, **ושיחות דקלים. עיין ברשב"ם ד"ה ושיחות דקלים** מה שפירש. **וברבינו גרשום ביאר**, דהיה יודע ללחוש על השדה שתתמלא כל השדה דקלים ואחר כך יעקרו. **והריטב"א** כתב בשם **רבינו האי**, שהיה בדורו אחד שהיה מכיר העתידות על ידי נייענוע הדקלים, והיינו שיחות דקלים דקאמרינן.

(ט) **גמ'**, **מעשה מרכבה. פירש הרשב"ם בד"ה מעשה מרכבה**, דהיינו מרכבה שביחזקאל. **והריטב"א (סוכה כח)**. ביאר, דהיא מרכבה העליונה הקדושה שלא נסתכלו בה נביאים מעולם, וסודה ידוע לבעלי האמת.

(י) **גמ'**, **ודבר קטן הוויות דאביי ורבא. ביאר הריטב"א**, דקרי ליה דבר קטן, משום דהפילפולים והחידודים שהיו אומרים הם, משום שלא ירדו לסוף דעתם של התנאים. ור' יוחנן בחכמתו היה אומר כל מה שיכול אדם לדקדק ולפרש. **ובחידושי הריטב"א לסוכה** (כח). הוסיף, דלפי שיהיה הוא מחסרון ידיעה, קרי ליה דבר קטן בחכמת המשנה, אבל ודאי גדול הוא מכל שאר חכמות הגויים. **והמהרש"ל (סוכה כח)**. כתב, דודאי דהוויות דאביי ורבא קודמות בתועלתן לאדם, אפילו ממעשה מרכבה. ומאי דקרי ליה דבר קטן, היינו משום דנצרכים לה רק מחמת חסרון הידיעה, דאילו היו זכורים לנו כל ההלכות ממה רבינו, לא היה צורך להם. עוד פירש, דקרי לה קטן בגודלו ביחס למעשה מרכבה. ועיין עוד **בכסף משנה** (פ"ד מיסודי התורה הי"ג) שהאריך בדבר זה.

(יא) **גמ'**, **כל עוף שפרח עליו נשרף. ביאר רש"י בסוכה** (כח). **ד"ה נשרף**, דהוא משום שהיו מלאכי השרת מתקבצין סביביו לשמוע דברי תורתו. **והתוס' (שם) ד"ה כל פירשו**, דהוא משום דהיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני שנתנה תורה באש.

(יב) **גמ'**, **שם. כתב הריטב"א בשם הירושלמי**, דמהתלמיד היה נשרף רק בקרוב ד' אמות. אבל מהרב היה נשרף אפילו ברחוק מד' אמות.

(יג) **מתני', מת יחזרו נכסים למקומם. הקשה התוס' רי"ד**, הא כיון דמה שבידם מחלקו בדין עיכבו, דהא אינו נאמן לומר דהוא אחיהם ויטול עמהם, נימא דקם דינא, והוי כנפלו לו נכסים ממקום אחר, וכדאמרינן **ביבמות** (לו): גבי ספק ויבם שחלקו בנכסי המת ומת היבם, דאין הספק

(כב) **גמ'**, **בא עליו שמאי במקלו ותרמילו. ביאר הרשב"ם בד"ה במקלו ותרמילו**, דסבר שמאי דההוא גברא נתן נכסיו ליונתן על מנת שלא יתנם לבניו. והקשה **הרמב"ן**, במאי עסקינן, דאי אמר להדיא דנותן ליונתן על מנת שלא יחזיר לבניו, אמאי החזיר. ואי לא אמר לו הכי, פשיטא דיכול להחזיר. ואף אי נימא דאפילו אי לא פירש הכי להדיא, מכל מקום אמדינן דלחכי כוונתו, אכתי לא דמיא למעשה דבית חורון, דהתם הרי אינו יכול להקדישה, אבל הכא שפיר יכול להקדישה או למוכרה לאחרים, ובלבד שלא יתנה לבנו. ומשום הכי ביאר **כתוס' ד"ה בא עליו. (כג) רשב"ם ד"ה במקלו ותרמילו, בתוה"ד**, והוי כמי שהפקיד לך נכסיו וכו'. ביאר **השיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש**, שהוקשה **לרשב"ם**, דכיון דהמתנה היתה על תנאי שלא יתנם לבניו, ועבר על תנאו ונתן לבניו הרי בטלה מתנתו, ושוב חוזרים הנכסים לבנים. ומשום הכי פירש, דהוי כמפקיד נכסיו לו נכסיו על מנת שלא יהנו בניו ממנו, ומצוה לקיים דברי המת, ולא ליתנם לבניו. ועיין **לקמן** (קלד. אות ב).

(כד) **בא"ד**, (בנמשך לדף קלד.), דאין מתנה לחצאין. הקשה **הקובץ שיעורים** (אות תנא), אמאי אין מתנה לחצאין, הא אפילו גבי גט דבעינן כריתות, מהני להתנות שלא תינשאי לפלוני, והיינו משום דתנאי מילתא אחריתא הוא ואינו בעצם הדבר, והוא הדין במתנה דאף אם התנה שלא יתנה לפלוני, מתנתו מתנה. ועיין **לקמן** קלד. אות א.

דף קלד ע"א

(א) **גמ'**, **כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת. והקשו התוס' ד"ה כל מהא דאיתא לקמן** (קלז): גבי אתרוג דאם נתנו על מנת שתחזירנה "לי", שפיר הוי מתנה, אף שאינו יכול להקדישו. **והרא"ש** (סימן לח) כתב, דהכא איירינן בנותן סתם, דכל שאינה ברשותו לעשות כל חפצו, לא הוי מתנה. אבל במפרש להדיא שנותן רק עבור דבר מסוים, אף שאינה ברשותו להקדישה או למוכרה, שפיר הוי מתנה. **והרמב"ן** תירץ, דגבי אתרוג, מה דאינו יכול להקדישו אינו משום חסרון במתנה, אלא משום תנאי, ומשום הכי שפיר הוי מתנה. ועיין **בשו"ת חתם סופר** (ח"מ סימן קלא) שהביא תירוץ זה בשם **הגרע"א**. אמנם **הריטב"א (סוכה מא)**: כתב, דאיכא דלא גרסי "לי", ואף אם יקדישו הוי מוחזר, ומשום הכי שפיר הוי מתנה. ועיין **לעיל קלג**: אות כד.

(ב) **תוס' ד"ה כל בא"ד**, ויש לומר דהתם יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו. הקשה **השפת אמת (סוכה מא)**: דבמתנת בית חורון הא נמי יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו. ותירץ, דמכל מקום לזמן הסעודה הא אינו יכול להקדישו, דהא על מנת שיבא אבא ויאכל קאמר ליה, ובשעה זו אין מתנתו מתנה.

(ג) **רשב"ם ד"ה ואינן לפניך**, ובמסכת נדרים מתרצינן וכו'. קשה, מאי נפקא מינה בהאי תירוצא לסוגיא דידן. (ח.ו.ו.). ושמא יש לומר, דאדרבה, רק משום האי לישנא סבר שמאי לדמויי למעשה דבית חורון. דהא להאי לישנא אמרינן דאף דלא אמר להדיא "ואינן לפניך", אפילו הכי אמדינן דאין כוונתו ליתנה אלא כדי שיבא אבא ויאכל. והוא הדין בההיא דכתב נכסיו ליונתן, אף דלא פירש דנתן לו על מנת שלא יחזיר לבניו, אפילו הכי אמדינן דהכי כוונתו, וכל דעבר ונתן לבניו, אין מתנתו מתנה. עוד נראה, דאף בעבר ונתן לבניו, לא אמרינן דכל המתנה בטלה, אלא רק מה דנתן לבניו, כיון דאמדינן דלאו להכי יהיב ליה. ועיין **לעיל** (קלג: אות כג).

(ד) **גמ'**, **שלושים מהן ראויים שתשרה עליהם שכינה כמשה רבינו. ביאר**

הוא, היתה נאסרת לשוק. ותימה, וכי עדיף שפי מאילו הבעל גופיה היה אומר דיש לו אח דהיכא דלא הוחזק באחין אינו נאמן. והביא, **דהרא"ש בקידושין** (פ"ג סימן יא) כתב, דאפילו אי אתי סהדי דיש לו אחין מותרת לשוק. ולדבריו נחא, דאי לאו דהוחזקה על פיו דמותרת לשוק, היתה נאסרת דהא איכא עדים דזוקקה ליבם. אמנם דעת **הרשב"ם**, דבדאיכא עדים שיש לו אחין, אינו נאמן להתירה בטענת יש לי בנים, וכמבואר בדבריו **ברשב"ם ד"ה הכא**.

כ) גמ', הואיל ובידו לגרשה. ביאר **הריטב"א**, דאף למאן דאמר **בקידושין** (סד): דלא מהני מיגו במקום חזקה, הני מילי היכא דמוחזק באחין ואמר דאין לו אחין. אבל הכא דאינו סותר הא דהוחזק באחין, אלא אומר דאינה זוקקה לפי שיש לו בנים, שפיר נאמן.

כא) גמ', שם. הקשה **הרמב"ן**, אמאי אינו נאמן להתירה מדין עד אחד, הא מבואר **ביבמות** (צד). דאף להתיר יבמה לשוק סגי בעד אחד. ותירץ, דהני מילי עד אחר, דכיון דמילי דעבידא לאגלווי לא עביד דמשקר. אבל בעל שאמר "זה בני", כיון דכל נאמנותו מהני רק לאחר מיתתו, לא איכפת ליה במה דיתברר דשיקר.

כב) גמ', שם. **הקובץ שיעורים** (אות תנו) הקשה בשם הגרע"א והשב שמעתתא, לשיטת **הרשב"א והרא"ש (לעיל אות יח)**, דנאמן לומר זה בני ליורשו מטעם "יכיר", מדוע לא יהא נאמן גם לחליצה מהאי טעמא. ותירץ על פי מה שביאר, דאפילו נימא דשייך להאמינו מטעם יכיר היינו דוקא באומר "זה בני", אבל אם אמר סתם "יש לי בנים" בודאי לא שייך להאמינו מטעם יכיר, דהא לא הכיר לשום אדם. והרי הא דפטורה בחליצה באומר "זה בני", אינו תלוי במה שז"ה שהכירו הוא בנו, דגם בן אחר פוטר, אלא דבאומר "זה בני" ממילא ידעינן דיש לו בן, וכין שכן אין להאמינו, משום דנאמנותו לומר "זה בני" היינו דוקא לענין הדינין התלויין במה ש"זה" בנו דוקא. והוסיף בשם **התשב"ץ** (ח"ג סימן ק"ב) דהיינו דוקא באומר "זה בני", אבל באומר "זה אינו בני" נאמן לזוקקה ליבום, דגם באומר סתם אין לי בנים נאמן, דהא נאמן לומר על בנו קטן שהוא בכור שלא היה לו בנים קודם שנולד זה, ואם כן האמינתו תורה לומר "אין לי בנים" סתם. וכן כתב להדיא

כג) תוס' ד"ה הואיל, בסוה"ד, מכל מקום חשיב מיגו וכו'. לכאורה נראה דכוונתם כדביאר **הרמב"ן**, דלא אכפת לבעל אי תהיה מותרת לכהן אי לאו, דעיקר מאי דאכפת ליה הוא שלא תזקק ליבם, ואף היה מגרשה כדי להתירה, ושפיר אית ליה מיגו. אמנם **המהרש"א לקמן** (קלה). על **הרשב"ם ד"ה למאי נוחש** כתב, דלדעת **התוס'** אף דהתירה בטענת יש לי בנים, אינו נאמן להתירה לכהן, כיון דלכהן לית ליה מיגו. [ועיין שם אות ב]

כד) גמ', בעל שאמר גירשתי את אשתי אינו נאמן. ביאר **הרשב"ם ד"ה אינו נאמן**, דאם איתא דגירשה קלא אית לה, והוי כמיגו במקום עדים. הקשה **בהגהות מים חיים**, דהא מסקינן **בכתובות** (כג). דעבידי אינשי דמגרשי בצניעא. ובשו"ת **חתם סופר** (אה"ע ח"ב סימן סו) כתב, דמאי דמסקינן **בכתובות** דמגרשי בצניעא, היינו לעצם מעשה המסירה, דכיון דגנאי הוא עבדינן לה בצניעא, ושפיר שייך למימר דשאר דרי החצר לא ידעו במסירת הגט. אבל לאחר שגירשה, אדרבה, העדי מסירה מוציאין את הקול כדי להודיע לכולם שפנויה היא, וכדכתבו **התוס' בגיטין** (יח): **ד"ה עד**. ושפיר אמרינן דאם איתא דגירשה היה יוצא קול לדבר.

כה) גמ', אמר למפרע מהו להימוניה להבא וכו'. הקשה **התוס' רי"ד**, מאי שנא מהאומר "זה בני", דאף שנאמן ליורשו, מכל מקום פלגינן

יכול ליטול חלקו עם בני היבם בטענת ממה נפשך דאם אינו בן היבם הרי מגיע לו כל הירושה, דכיון דכבר חלק עם היבם קם דינא, ושוב יכולים בני היבם לדחותו מספק. ותירץ, דדוקא לאוקמי מה שבידם אמרינן קם דינא, אבל להוציא מידו לא אמרינן קם דינא, וכיון דעד עתה חלקו של הספק היה בידם בחמס, אין להם מחלק הספק כלל.

יד) מתני', נפלו לו נכסים ממקום אחר וכו'. העיר **הרש"ש**, הא כיון דלא ידוע מי הוא אביו שירשו, הרי נכסיו הפקר וכל הקודם בהן זכה. וכתב, דעל כרחק איירי הכא דקדם זה שהודה ותפסם, ואמרינן דכיון דהודה דאחיהם הוא, דינו שיחלוק עמהם בנכסיו.

טו) רשב"ם ד"ה נפלו לו ירושה, לספק בחייו ממקום אחר. העיר **התוס' יו"ט**, אמאי הוצרך **הרשב"ם** לכתוב דנפלו לו בחייו. וביאר **הרש"ש**, דהיינו משום דאותה ירושה שנפלה לו על כרחק היתה ירושה מאמו. ואי נימא דנפלה לו לאחר מיתתו, לא שייך למימר דאחיו ירשוהו, דהא אינם ודאי אחיו, ומשפחת אב של אמו הוודאין יורשין אותו. ועוד, דהא אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו. אמנם כתב, דמשכחת לה ביורש בנו קטן, דשפיר יכול להוריש בקבר לאחיו.

דף קלד ע"ב

טז) גמ', ליורשו פשיטא. כתב **הרשב"ם בד"ה ליורשו**, דלנכסים שיש לו עתה פשיטא דנאמן, מיגו דאי בעי הוי יהיב ליה במתנה. ולנכסים שיבואו לו לאחר מכאן, ודאי דאינו נאמן דהא לית ליה מיגו. והקשה **הרא"ש** (סימן לט) בשם **רבינו מאיר**, דפליאה גדולה היא לומר דאם בא אדם ובנו ממדינת הים ואמר זה בני, דאינו נאמן להורישו אלא בנכסים שיש לו עתה. ו**הרשב"א** הוסיף להקשות, דאי דוקא בנכסים שיש לו עתה מיירי, איך סתם שמואל "ליורשו פשיטא". ועוד, דהא שנינו **לעיל** (קכו): דאם אמר זה בני וחזר ואמר עבדי הוא אינו נאמן, כל שכן הכא דעומד בדבריו דבנו הוא דנאמן. וליכא למימר דאף התם בנכסים שיש לו עתה מיירי, דהא סתמא קתני. אלא ודאי מיירי אף בנכסים שיבואו לו לאחר מכאן, דכיון דליכא דמכחיש ליה בהא דאמר דבנו הוא, אמאי לא יהיה נאמן. ודווקא גבי בכור דהשאר מכחישים אותו בעינן לקרא דיכיר.

יז) רשב"ם ד"ה ליורשו, בתוה"ד, ואף על גב דדרשינן לעיל יכיר וכו'. הקשה בשו"ת **הגרע"א** (סימן קי), הא **לעיל** (קכו): כתב **הרשב"ם בד"ה אינו נאמן**, דנאמנות יכיר היא גם בגוונא דאינו בן בין הבנים. וכן העיר שם **בגליון הש"ס**. וכתב **האור גדול** (סימן ב), **הרשב"ם** בסוגיין אליבא דרבנן **דלעיל** (קכו): קאי, דאמרי דהאי יכיר בצריך היכרא מיירי. **ולעיל** (קכו): אליבא דר' יהודה איירי, דסבר דנאמנותו לאו דווקא על בכורה אלא אף לפוסלו, ולדידיה שפיר נאמן אף על אחד שלא הוחזק כבנו. ועיין שם שהאריך.

יח) גמ', לפטור את אשתו מן היבום אצטריכא ליה. הקשה **הרשב"א**, הא נמי פשיטא, דהא אי בעי פטר לה בגיטא. ותירץ, דסלקא דעתך דלאו מיגו מעליא הוא, דדלמא אינו מגרשה משום שאינו חפץ לאוסרה לכהונה, וקמשמע לן דמיגו מעליא הוא, דמאי אכפת ליה אי תיאסר לכהונה, דסגי ליה בהא דמותרת לכל העולם ואינה זוקקה ליבם. ועיין **לקמן** אות כה.

יט) רשב"ם ד"ה ומשני, בסוה"ד, דאפילו אי אתי אח לאחר מכאן וכו'. הקשה **המהרש"א**, דמשמע דאף היכא דלא הוחזק באחין, אם לא התירה לשוק בטענת יש לי בנים, ובא אח לאחר מכאן ואמר דאחיו

להתיר אף בדבר שבערוה, הכא דאיירי בבעל שאני, ואין להאמינו אלא משום מיגו דמה לי לשקר. ועיין באות הבאה.

לא [בא"ד, שאם היה נאמן מה הועילו חכמים וכו'. לכאורה קשה, דמה הוצרכו לראיה דאינו נאמן למפרע, הא כיון דאינו בידו פשיטא דאינו נאמן. ויש לומר, דסלקא דעתין דנאמן אף למפרע מדין עד אחד, ככל עד אחד באיסורין דהיכא דהוא בידו נאמן אף למפרע. ומשום הכי כתבו, דעל כרחך דתיקנו דלא יהני למפרע, דאי יהני מה הועילו בתקנת זמן שתיקנו בגיטין].

דף קלה ע"א

א גמ', אמר להו חזיא לכהנא רבה. כתב הרשב"ם בד"ה חזיא, דלאו דווקא לכהנא, דהא אמר גרשתיה. ובחידושי הרמב"ן כתב בשם ר"ח, דאף לכהנא שריא, משום דכוונתו היתה לומר, שהיתה מקודשת לו על תנאי, הווי ולא נתקיים התנאי. והקשה הרמב"ן, דאי לא נתקיים התנאי, הווי כאומר דלמפרע אינה אשתו, והא למפרע לית ליה מיגו ואינו נאמן כדאמרין לעיל (קלד:). וכתב, דיש אומרים, דרק משעה שימות חשיב שלא נתקיים התנאי, דהא בחייו אכתי יכול לקיים תנאו, ושפיר חשיב מכאן ולהבא.

ב רשב"ם ד"ה האמר ר' חייא, בתוה"ד, ומיהו לכהנא אסירה דהא לא פטרינן לה אלא בטענת גרשתי את אשתי וכו'. כתב המהרש"א, דמשמע דאילו היה פוטרה בטענת יש לי בנים, שריא אפילו לכהונה, ואף דמאי דנאמן הוא רק משום מיגו דהיה מגרשה, ודלא כנראה מדברי התוס' לעיל (קלד:). ד"ה הואיל, דלהתירה לכהן כיון דלית ליה מיגו אינו נאמן [ועיין שם אות כג]. ובביאור פלוגתת הרשב"ם ותוס' כתב הקובץ שיעורים (ח"ב סימן ג אות יב), דהרשב"ם סבר דנאמנות מיגו מטעם ד"אנן סהדי" דמה לו לשקר, ואין לחלק נאמנותו, הלכך נאמן. אבל דעת התוס' דנאמנות המיגו הוא שיש בו "כח הטענה" שהיה יכול לטעון והיה נאמן, וכיון דלכהן לא היה יכול להתירה, אף עתה אינה מותרת. [נאמנם הקצות החושן (סימן קמו סק"א) נקט, דהרשב"ם סבר דאינו נאמן לכהונה. וכבר העיר בזה הקובץ שיעורים (ח"ב סימן ג אות יג)].

ג בא"ד, שם. הקשה בקובץ שיעורים (אות תנט), לדעת הרשב"ם לפי מה שהבין המהרש"א דבריו באות הקודמת). מאי שנא מהא דלענין ירושה כתב הרשב"ם לעיל (קלד:). ד"ה לירשו, דכיון דנאמן רק מכח מיגו, אינו נאמן אלא בנכסים שהיו לו. ותיירך, דאי היה אומר גרשתיה, מה דהיתה אסורה לכהן, אינו משום דלגבי כהן אכתי נשאה בזיקת יבמין, אלא הווי איסור חדש דאתי מחמת הגירושין. ומשום הכי, כל דטוען יש לי בנים דאינו אסורה לכהונה מחמת טענתו, שפיר שריא אף לכהן, כיון דאף אי היה מגרשה את איסור יבמה לשוק היה מתיר אף מכהן.

ד בא"ד, שם. הקשה הנמוקי יוסף (סא: מדפי הרי"ף), מנלן דפטרינן לה בטענת גרשתיה, דלמא רוצה לפוטרה בטענת יש לי בנים. ותיירך, דכיון דלא פירש, אין לנו לומר אלא הפחות שאפשר.

ה גמ', ואשינויני ניקום וניסמוך. העיר הרש"ש, מהא דמסקינן בכתובות (כג). דעבידי אינשי דמגרשי בצינעא, ואמאי אינו נאמן לומר שגירשה בצינעא. ועיין לעיל (קלד: אות כו).

ו רשב"ם ד"ה ועוד האמר, בסוה"ד, כדאמרין נמי לעיל דאף על גב דמוחזק לן באחי נאמן. ובעליות רבינו יונה כתב, דהיכא דהוחזק באחין אינו נאמן לומר דאין לו אחים ולסתור החזקה, ומאי דאמרין לעיל

דיבורא ואינו נאמן להחזיקו כבן לענין להורגו אם חבל בו, וכן אשה שאמרה מת בעלי פלגינן דיבורא, ואינה נאמנת אלא להינשא אבל לא להוריד היורשים לנחלתו. ותיירך, דהכא עסקינן דזינתה מעיקרא ובא לפוטרה בטענת גרשתיה, ועלה אמרינן דאף דלענין עיקר עדותו אינו נאמן, דלמא לענין מכאן ולהבא יהיה נאמן. אבל בעלמא היכא דלענין עיקר עדותו שפיר יש להאמינו, כולי עלמא מודו דפלגינן דיבורא. אמנם הרשב"ם בד"ה איבעיא כתב להדיא, דלא איירי בגוונא דבא לפוטרה על זנות דלמפרע. ועיין באות הבאה.

כו גמ', שם. הקשה השערי ישר (ש"ו פי"ב), מאי שנא מהא דהאומר יש לי בנים דאף דהוי למפרע, מכל מקום נאמן להתירה מכאן ולהבא במיגו דבידו לגרשה, והכא נמי כיון דלהתירה מכאן ולהבא יש לו מיגו, אמאי לא יהיה נאמן שגירשה למפרע לענין מכאן ולהבא. ותיירך, דדוקא לענין יש לי בנים, דכל מאי דבעינן לעדותו הוא מכאן ולהבא, אמרינן דנאמן. אבל לענין גרשתיה, כיון דיש לחוש שמא כבר זינתה, ויש נפקא מינה בעדותו אף לענין למפרע, כשם שלמפרע אי אפשר לקבל עדותו, אף מכאן ולהבא אין לקבל עדותו, דהא לא פלגינן נאמנות.

כז גמ', מי פלגינן דיבורא או לא פלגינן דיבורא. הקשה השערי ישר (ש"ו פי"ב), דאף אי לא פלגינן דיבורא, ואין לקבל דבריו אלא כפי שאמר, אכתי נימא דכיון דלענין מכאן ולהבא אית ליה מיגו, נימא פלגינן נאמנות, ונקבל דבריו שגירשה למפרע לענין להתירה מכאן ולהבא, נוכי היכי דאמרין גבי עד אחד במיתה, דנאמן להתיר את אשתו, ואינו נאמן להוריד הבנים לנחלה]. ותיירך, דאם נקבל דבריו שגירשה למפרע, תו אין בידו לגרשה ואף מכאן ולהבא אין להאמינו. ואף דמכל מקום יש לו ראיה דמה לי לשקר, אכתי לא מהני להתירה, דהא בעינן עדות כדי להתירה, ורק היכא דבידו להתירה יש לו נאמנות כעדות. אמנם השב שמעתתא (ש"ו פי"ב) נקט, דלא מהני בידו לענין דבר שבערוה. ומאי דנאמן להתירה היינו משום מה לי לשקר. וכתב הקובץ שיעורים (ח"ב סימן ג אות כ), דמאי דמהני מה לי לשקר שבערוה, על כרחך דלא הווי מחמת כח הנאמנות שיש לו להתירה על ידי גט, אלא מחמת ההוכחה והבירור שבדבר, דהווי כאנן סהדי. והוסיף, דמשום הכי לא אמרינן דפלגינן הנאמנות, דהא אם למפרע ליכא הוכחה, איך יתכן שלענין להבא איכא הוכחה. ורק היכא דנאמנותו היא מחמת דין התורה להאמינו, איכא למימר פלגינן, דנאמן רק לענין מה שהאמינתו תורה.

כח גמ', חד אמר פלגינן וחד אמר לא פלגינן. ביד רמה כתב, דאסיקנא דפלגינן דיבורא. ושמא גרס הכי במסקנת סוגיין.

כט גמ', בתרי גופי פלגינן. כתב הרשב"ם בד"ה תרי גופי, דהיינו הבעל והאשה. והריטב"א כתב בשם מורו, דלאו דוקא משום דהווי תרי גופים, אלא דהווי תרי עדויות, דכל היכא דאפשר למעשה זה בלא מעשה זה, פלגינן דיבורא. והוסיף, דהני מילי הכא דמעיד על אשתו, דכיון דאשתו כגופו חשיב בעל דבר ואינו בגדר עד. אבל גבי עדות, אף דתרי מעשים נינהו, אינו נאמן בכלום משום דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

ל תוס' ד"ה למפרע, בסוה"ד, קשה דמילתא דפשיטא היא. כתב השב שמעתתא (ש"ו פי"ב), דשפיר אתי לאשמועינן, דבדבר שבערוה אף להתירה היכא דהוא בידו אינו נאמן, ודלא כסלקא דעתין ביבמות (פח:), ומאי דנאמן היינו רק מטעם מיגו ולא משום עד אחד, ומשום הכי אינו נאמן אלא מכאן ולהבא, דהא מיגו למפרע לא אמרינן. [ולדברי הרמב"ן (לעיל אות כג), דאין להאמין לבעל משום עד אחד, כיון דלא חייש לעבידא לגלויי אחר מיתתו, איכא למימר דאף אי בעלמא מהני בידו

יטלו במה שהשביח החלק שנתן זה שהודה לספק. **יב גמ'**, תיקו. כתב הרמב"ם (פ"ד מנחלות ה"ח), דהרי הן של מי שאמר מעיקרא זה אחי. וכתב המגיד **משנה**, דהיינו משום דהוא ודאי והשאר ספק, ובירושה קיימא לן דאין ספק מוציא מידי ודאי. אמנם הנמוקי יוסף (סא: מדפי הרי"ף) כתב, דהוי ממון המוטל בספק ויחלוקו.

יג מתני', מי שמת ונמצאת דייתיקי קשורה וכו' אינה כלום. כתב הרשב"א, דמתניתין איירא במתנת שכיב מרע ובלא קנין. אבל אי בקנין, הוי כשטרא אקנייתא דאמרינן **בבבא מציעא** (יג.), דאף דלא מטי לידיה קנה, משום דמשעת קנין שיעבד נפשיה. ודלא כדעת הרי"ף (בתשובה), דאף בשטרי אקנייתא לא קנה כל שלא הגיע שטר לידו. אמנם הריטב"א כתב, דבדוקא נקט דייתיקי, דכיון שהיא מתנת שכיב מרע, אפילו כתב בה קנין לא מהני, משום דאינו אלא כמיפה את כוחו במה שכתב. ודוקא במתנת בריא שיש בה קנין מהיום, או מתנת שכיב מרע במקצת ויש בה קנין, אף דלא מטי לידיה קנה.

יד מתני', זיכה בה לאחר. ביאר הרשב"ם **בד"ה לאחר**, וד"ה דבריו, דזיכה לו מחיים, ואף שלא נכתב לשם אותו האיש, אלא אמר לו, נכסים הכתובים בשטר זה אני מקנה לך בקבלת השטר, הרי זה קנה, דלא גרע מצוואת פיו, ואפילו לאחר שאין ראוי ליורשו קני לאחר מיתה בלא קנין, דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו. והקשה הרשב"א, הא כיון דאינו זוכה על ידי קבלת השטר, אלא לאחר מיתה [מדין צוואת שכיב מרע], מה הועיל בהא דאמר דמקנה לו בקבלת השטר. ועוד הקשה, דאדרבה, כל דאמר ליה הכי לא יקנה, דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה. ובשם הרשב"ד כתב, דהאי אחר אינו מקבל המתנה, אלא דזיכה למקבל המתנה על ידי אחר, ואפילו אותו אחר הזוכה עבורו מן היורשין, ואיכא למימר דאכתי לא יצאה המתנה מרשותו והוי מתנה לאחר מיתה. אמרינן, דכיון דזיכה לו על ידו, הרי ידו כיד המקבל, וזכה בה מחיים. והריטב"א כתב, דלאו דווקא זיכה לו על ידי אחר, דהא דייתיקי הוי רק צוואת דברים בעלמא, ולא שטר. אלא דנתנה לאחר לגלות דעתו שרוצה בקיומה.

טו גמ', דא תהא למיקם ולהיות. כתב הרשב"ם **בד"ה דא**, דהיינו דלאחר שימות תתקיים המתנה. והריטב"א כתב, דהנכון כדפירש ר"ת, ד"דא תהא למיקם" קאי אשכיב מרע, דהוי כותבין סימן לחיים, דעומד הוא לחיים, ואם ימות נכסיו לפלוני. וכתב הרשב"א דלפירוש זה גרסינן, ד"דא תהא למיקם ולהיות, אם מתי יתנו נכסי לפלוני".

טז גמ', שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת וכו'. כתב הרשב"ם **בד"ה כתבו ותנו**, דאיירי שמת קודם שכתבו ונתנו. ומבואר, דאילו כתבו ותנו מחיים שפיר הוי מתנה. וכתב הריטב"א, דאינו נכון, דהא כיון דאמר תנו, באמירה בעלמא הוא נותן, ואיך יזכה בה בתורת שטר. אלא מת דקתני, אורחא דמילתא הוא, דאין דרך לכתוב צוואת שכיב מרע אלא לאחר מיתה, ואף דכתבו קודם שמת לא מהני, דהא דמתנת שכיב מרע מהניא לאחר מיתה, תקנה דרבנן היא, שעל מנת שלא תיטרף דעתו, יקנה באמירה דוקא. אבל אם הוא רוצה להקנות לאחר מיתה בשטר או בקנין, כדן מתנת בריא, אינו כלום. ומה שאמר ר' יוחנן "אין שטר לאחר מיתה" כוונתו שאין תורת שטר לאחר מיתה, ד"שטרי דייתיקי" אינן שטרי מקנה, אלא שטרי ראייה בעלמא, וסיים שכן פירש ר"י.

יז גמ', מאי תיבדק כי אתא רב דימי אמר וכו'. ביאר הרשב"ם **בד"ה כי אתא**, דרב דימי תרתי קאמר. אמנם הריטב"א כתב בשם הרי"י מיגאש,

(קלד): דנאמן אף בהחזק באחין, היינו לומר יש לי בנים, דאינו סותר למאי דהוחזק לן. ומשום הכי ביאר, דמאי דאמרינן "ועוד האמר וכו'" לאו טעמא באנפי נפשה. והרש"ש כתב, דשמא סבר הרשב"ם, דאף ביש לו בנים הא דאמרינן דנאמן, היינו אף בגוונא דאומר זה בני על מי שהוחזק שאינו בנו.

ז רשב"ם ד"ה נקל באשת איש, דאיכא איסור חנק. הקשה בהגהות הב"ח (אות ו), דהא עכשיו אינה באיסור אשת איש, אלא באיסור לאו דיבמה לשוק. וכתב, דמכל מקום כיון דקודם מיתת בעלה היתה בחזקת איסור אשת איש, כל דלא נודע שהותרה הרי היא בחזקת אותו איסור, והיינו איסור חנק. ועיין בעלויות רבינו יונה שכתב, דכיון דבעודה אשת איש יצא הקול שיש לו אחין, אף דמת בעלה לא מפקינן לה מחזקת איסור משום דמחזיקין מאיסור לאיסור. ובריטב"א כתב, דהרשב"ם פירש, דאף בחייה הוחזקה באיסור יבמה לשוק. אמנם תמה, דהא מבואר ביבמות (ל): דבעודה תחת בעלה בחזקת היתר לשוק היא עומדת. ומשום הכי כתב, דהעיקר כהספרים דגרסי "אם הקלנו בשבויה דמנוולה נפשה לגבי שבאי", והיינו דאפילו איכא עדי שביה, או אפילו איכא קול שנטמאה, מכל מקום קרוב טפי לומר דהקול הוא שקר ולא נטמאה משום דמנוולה נפשה. אבל לגבי יבמה לשוק אכתי איכא למיחש לקול.

ח גמ', הא אמרי ליה לאו אחונא הוא. כתב הרא"ש (סימן מ), דמכאן הוכיח רבינו מאיר, דאם אמר ראובן לשמעון חייב אני לך מנה, ואמר לו שמעון דאינו חייב, אף דלא מחל לו להדיא, אין ראובן חייב לו, משום דכיון דהיה לו לשמעון לדקדק, ולא דקדק אלא אמר בודאי דאינו חייב לו, הוי כאילו מחל לו. והקשה המשנה למלך (פ"ד מנחלות ה"ו), דאי משום מחילה איירי הכא, איך מהני בלא קנין, וכן איך מהני על נכסים שנפלו אחר המחילה. והקצות החושן (סימן רפ סק"א) כתב בשם אחיו הר"ר יהודה, דמאי דהכא אין להם חלק בנכסי הספק, היינו משום דאיכא הודאה נגד הודאה, וחשיב כספק דתרי ותרי, ואמרינן דאין ספק מוציא מידי ודאי, ולהכי תישאר נחלתו ביד האומר בודאי דהוא אחיו.

ט תוס' ד"ה אבני בתוה"ד, דהוי ברי חשוב וכו' ושמא של לוח גרוע. בקובץ שיעורים (אות תסא) הסתפק, בגוונא דהברי והשמא טובים, או תרווייהו גרועין, האם עיקר מאי דבעינן היינו שהברי יהיה טוב, וברי טוב עדיף משמא אף דהשמא טוב. או דלמא דעיקר מאי דברי עדיף הוא משום דהוי שמא גרוע, דכיון דהוי ליה למידע חיישינן דמשקר ולא מהימן דאינו יודע, אבל בשמא טוב, אף ברי טוב לא מהני. וכתב, דאי נימא כהאי גיסא דשמא גרוע לא מהני משום דחיישינן דמשקר, אמאי לא יהיה נאמן במיגו שהיה יכול לטעון טענת ברי. אלא חזינן דאף אי נאמינו שאינו יודע, אפילו הכי ברי עדיף. ועל כרחך דכוונת התוס' דבעינן שהברי יהיה ברי טוב דבכך עדיף הוא על שמא.

דף קלח ע"ב

י גמ', ושאני הכא דכמנה לאחר בידך דמי. ביאר בקובץ שיעורים (אות תס), דיסוד הנאמנות דטענת ברי אינה מדין עדות, אלא מדין טענה. ורק לבעל דבר יש זכות לטעון טענה. אמנם כתב, דאכתי יש להסתפק בגוונא דהבעל דבר טען ברי, האם מהני נמי לאחרים. או דלמא דרק לבעל דבר גופיה מהני.

יא גמ', דיקלא ואלים וכו'. העיר הרש"ש, דאם מה שעכבו בידם נמי השביח באופן זה, ודאי דלא מבעיא לן. דכיון דאף להם השביח, אמאי

יפסלוהו.

ט) גמ', אקנייה וקנינא מיניה לא צריך קנינא וקניניה צריך. ביאר הרשב"ם בד"ה אקנייה, דכשכתבו אקנייה ברישא היינו דהקנה להם בסודר לקנות למקבל, וכשכתבו וקנינא מיניה בסיפא, היינו יפוי כח דאף הם קנו ממנו. והקשה התורת חיים, הא כיון דשטר מהני אף בלא קנין, כל דעביד סודר הוי קנין יתירא ונימא דליפוי כח עביד, ואמאי בעינן תו ל"קנינא מיניה". ועוד תמה, מהיכי תיתי לומר ד"וקנינא מיניה" הוי עוד קנין, הרי הוא סיפור דברים דלבסוף קנו לו בסודר, כפי שאמר להם מעיקרא. ומשום הכי ביאר, דודאי דאקנייה וקנינא הוי חד מילתא, ובהא גופא דעביד נמי קנין סודר הוי יפוי כח. אלא דאם כתבו מעיקרא וקנינא מיניה ובתר הכי ואקנייה, משמעו דמעיקרא לא היה חפץ אף להקנות, ורק משום שהפצירו בו הקנה, ואיכא למימר דכלל לא התכוון ליפות כוחו שיחול מחיים.

י) תוס' ד"ה אקנייה, בתוה"ד, וקשה דהא אין למדין וכו'. כתב בהגהות הגרא"מ הורוויץ, דקנינא מיניה לאו בשיטה אחרונה כתוב, אלא בסוף השטר קודם לשיטה אחרונה.

דף קלו ע"ב

יא) גמ', אמר ר' יוחנן לא קנה לוקח. ביאר הרשב"ם בד"ה לא קנה לוקח, דלוקח לא קנה, משום דכשמכרה סילק נפשו, וגם לא בא לידו שיוכל הלוקח לזכות מכחו, אבל אם לא מכרה, אף שמת בחיי האב, בנו יורשו. והריטב"א ביאר, דכל לגבי בנו או יורשו לא הקפיד האב, ומעיקרא נתן גוף מהיום ופירות לאחר מיתה, כל זמן שיהיה בנו או יורשו לאחר מיתתו. ובחידושי הר"ן כתב, דאף דקנין הבן קליש מחמת הקנין פירות דיש לאב, הני מילי לענין שאינו יכול למוכרו, אבל להורישו שפיר דמי.

יב) גמ', שם. כתב בעליות דרבינו יונה, דהני מילי היכי דמכר ולא הניח בן. אבל אם הניח בן אפילו לר' יוחנן קנה, כיון דבנו עומד תחתיו וזוכה במקומו במתנה, ואחר דזכה במתנה שפיר חל מקחו של לוקח. אמנם בשם ר"י כתב, דאף בהניח בן לא חל מקחו של לוקח. ונלדעת הרשב"ם בד"ה לא קנה, (עיין לעיל אות יא), בגוונא דמכר, כיון דהסתלק מן המתנה, אם מת הבן בחיי האב, אף בנו אינו יורשו.

יג) גמ', ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח קנין פירות כקנין הגוף דמי. הקשה הרשב"א, היכי שייך למימר דקנין פירות כקנין הגוף, הא אמרינן לעיל (עמוד א) דהגוף קנוי לבן. ועוד, אי קנין הגוף דאב מעכב קנינו של הלוקח שלקחה מבנו, אמאי כשמת האב קנה לוקח, הא הוי כמוכר מ"ה שאירש מאבא" דאיתא בבבא מציעא (טז). דלא קנה לוקח. ותירץ בשם הר"י מייגאש, דמאי דאמרינן קנין פירות כקנין הגוף, לאו למימרא דהגוף קנוי לאב, אלא דקנין פירות דקנוי לו כל ימי חייו, מעכב בקנין הלוקח. וכשמת האב בחיי הבן ונסתלק עיכובו, איגלאי מילתא למפרע דמהדיא שעתא דכתב לבנו נגמר קנינו, ושפיר חל קנין הלוקח. אמנם העיר, דאם כן, אף במת הבן בחיי האב נימא הכי, ואמאי לא קנה לוקח. [אמנם עיין לעיל אות יא בטעמים שכתבו הראשונים]

יד) גמ', שם. בביאור הפלוגתא אי קנין פירות כקנין הגוף, אי לאו, כתב הברכת שמואל (סימן ט), דמאן דאמר קנין פירות כקנין הגוף סבר, דלבעל הפירות יש את עצם הקנין בגוף החפץ, ואילו לבעל הגוף יש רק זכות ממון בחפץ. ומאן דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף סבר, דעיקר הקנין הוא אצל בעל הגוף, ואילו לבעל הפירות ליכא אלא זכות השתמשות בעין שכירות בעלמא.

דתיבדק דקאמרינן היינו לבדוק דלא כתב דייתיקי אחרת לבטלה, דאם כבר כתב אחת, אמרינן דזו שניה היא ומהני ולהכי אמר כתבו. ואי ראשונה היא, איכא למימר דלהכי אמר כתבו, כדי להודיע דראשונה היא ואם יכתוב שניה הרי הראשונה בטלה.

דף קלו ע"א

א) מתני', מכר האב מכורין עד שימות. כתב הריטב"א, דהיינו דווקא אם ירצה הלוקח, אבל אם אינו רוצה, יכול לומר דכיון דזבין סתם, כוונתו לגוף ולפירות, והשתא דאין מוכר לו אלא פירות הוי מקח טעות. אלא אם כן ידע הלוקח דיש לו בשדה רק פירות. עוד כתב, דאף אם האב חזר ולקחה מבנו, או דירשה מבנו ועתה יש לו אף את הגוף, לא קנה הלוקח את הגוף. ולא דמי למאי דאמרינן בבבא מציעא (טו). גבי גולן דאם חזר ולקחה מן הבעלים הראשונים מקחו קיים, משום דהתם ניחא ליה דליקו בהימנותיה, אבל הכא דכבר מעיקרא לא חל המקח אלא על הפירות, אינו חושש משום ליקו בהימנותיה.

ב) מתני', מכר הבן אין ללוקח כלום עד שימות האב. משמע, דכשימות האב שפיר חלה מכירתו. הקשה התפארת ישראל (במתניתין), הא הוי דבר שלא בא לעולם ולא חלה מכירתו. ותירץ, דכיון דהגוף כבר קנוי לבן, והגוף הוא נמצא בעולם, שפיר חשיב דבר הבא לעולם. ועיין לקמן אות יג.

ג) גמ', התם מספקא לן אי תנאה אי חזרה. הקשה הרמב"ן, אמאי לא נימא תפוס לשון ראשון. ותירץ, דאי תנאה קאמר, הא ליכא הכא ראשון ואחרון. ואי חזרה קאמר, מאי שייך למימר תפוס לשון ראשון, הא עתה הדר ביה.

ד) גמ', אבל הכא הכי קאמר ליה גופא קני מהיום וכו'. בירושלמי (בפרקין ה"ח) הקשו, דבאשה נמי נימא דגופא מהיום ומעשה ידיה לאחר מיתתה. ומתריצין, דלא מצינו אשה לאחד ומעשה ידיה לאחר. וביאר הריטב"א, דחיישין שמא כי היכי דמשייר מעשה ידיה, אף משייר בגופה, דהא אין זכות מעשה ידיה של אשה אלא מחמת אישות.

ה) גמ', שם. כתב בשו"ת הגרע"א (תנינא סימן פח), דליכא למימר דחלות קנין הפירות יהיה רק לאחר מיתה, דהא אין קנין לאחר מיתה. אלא דקונה הכל מעתה, ומשייר לעצמו קרקע לפירות שגדלו כל ימי חייו. אמנם בשם הבית מאיר כתב, דאינו מדין שיו, ומכירתו עתה היא רק על הגוף, וקנין הפירות יתקיים לאחר מיתה, דכיון דהתחיל הקנין מחיים, שפיר יוכל להיגמר אף לאחר מיתה. עוד כתב, דאף אי נימא דלא מהני לאחר מיתה אף בגוונא שהתחיל הקנין מחיים, מכל מקום איכא למימר דכוונתו שיחול קנין הפירות רגע לפני מיתתו.

ו) גמ', דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו. כתב הרשב"א בשם מורו, דדוקא בגוונא שציונה לעדים לכתוב זמן, יש לומר דזמנו של שטר מוכיח עליו, אבל אם כתבו העדים הזמן על דעת עצמן, אין זמן מוכיח. אמנם כתב, דהאידינא דנהגו כל כותבי שטרות לכתוב זמן, כיון דלא מיחה בידם, חשיב כאילו ציווה לכתוב זמן, וזמנו מוכיח עליו.

ז) רשב"ם ד"ה מוכיח עליו, בתוה"ד, ואין בו דבר קנין וכו' משום חומרא דערייות. העיר הרש"ש, דלכאורה תרי טעמי נינהו. וכן מבואר ברא"ש (סימן מב) דכתב, דדוקא גבי גט אתקין משום חומרא דערייות. ועוד, דאין בו דבר קנין.

ח) בא"ד, לרווחא דמילתא. ביאר הרשב"א, דהיינו דאף אי אתי קמי בי דינא דסברי כר' יהודה דלא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו, לא

(ב) גמ', הא לגופא הא לפירא. הקשה הר"י מיגאש, פשיטא דפירות דראשון נינהו, ומאי קמשמע לן רבי דיוורד הראשון ומוכר ואוכל. ותירץ, דאתי לאשמועינן דאף דנותן לו פירות דאינם בעולם, מכל מקום מהני כדקל לפירותיו, ואף דאין גוף הקרקע קנויה לו. והיינו משום, דאף דאין לו קנין בגוף הקרקע, מכל מקום יש לו שיעבוד בגוף לענין פירותיו.

(ג) גמ', איזהו רשע ערום זה המשיא עיזה וכו'. כתב הרשב"ם בד"ה ערום, דהמוכר עצמו ודאי לא נקרא רשע, דהרי השליטו בגוף ובפירות לעשות בהן כרצונו. אמנם העיר שושן [הביאו הסמ"ע (סימן רמח סקי"א)] כתב, דכל שכן שהמוכר עצמו נקרא רשע.

(ד) רשב"ם בד"ה זה גיטך, בסוה"ד, דאי עם גמר מיתה אם כן הוי גט. הקשה המחנה אפרים (זכיה ומתנה סימן טז), איך מהני גט וקנין עם גמר מיתה, הא אמרינן לעיל (קכו): דיכיר לרבנן אתי בצריך היכרא ולהיכא דנפלו לו נכסים כשהוא גוסס, דאפילו לר' מאיר דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, כל שנפלו לו כשהוא גוסס אינו יכול להקנותם. ותירץ, דהני מילי בדבר שלא בא לעולם דכל חלות הקנין הוא כשיבוא לעולם, בהא אמרינן דכל שבזמן חלות הקנין הוא גוסס, אין בכוחו להקנות. אבל היכא דהקנין הוא עתה ורק כוונתו לעכב המקח עד גמר מיתה, שפיר מהני.

(ה) גמ', ואפילו עשאן תכריכין למת. ביאר הריטב"א, דאיירי בגוונא שזרקן על המת יותר מכדי הצורך, דבכהאי גוונא ליכא מצוה. וכתב הסמ"ע (ח"מ סימן רמח סקי"ב), דכיון דאין בו צורך, איכא איסורא משום בל תשחית. ועוד, דאדרבה גורם הוא ניוול למת משום דמרבה הרימה. אמנם הנמוקי יוסף (סג. מדפי הרי"ף) לאחר שהביא דברי הריטב"א, כתב, דלאו משום איסורא הוא, אלא משום דניחא ליה לאדם שיהנו מממונו, ולא שיאסרו בהנאה וילכו לאיבוד.

(ו) גמ', אתרוג זה נתון לך במתנה ואחריו לפלוני. כתב הרשב"ם בד"ה ואחריו, דלאחר מותך הרי הוא לפלוני. ועיין לקמן אות ח דלדברי הרא"ש (סימן מו) אחריו היינו אחר קיום מצוותך.

(ז) גמ', עד כאן לא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל וכו'. נתבאר דפליגי אם קנין פירות כקנין הגוף אי לא. וניחא לשיטת הרשב"ם ד"ה הכי גרסינן (בראש העמוד), דלא גרסינן אלא אחריו תנאי. אבל לגירסת התוס' לעיל (קלו): ד"ה והתניא, דפליגי אם אחריו שאני אי לאו, מאי אמרינן הכא "אלא דמר סבר קנין פירות כקנין הגוף וכו", הא כולי עלמא מודו דקנין פירות לאו כקנין הגוף, ודוקא באחריו פליגי אם נתן לראשון אף את הגוף אי לאו. ולכן ביאר הריטב"א, דהכי קאמר דרבן שמעון בן גמליאל סבר, דקנין פירות שיש לראשון לאכול לכתחילה, כקנין הגוף דמי שאף הגוף הקנה לו, משום ד"אחריו", היינו מה שתשיב אחריו, ורבי סבר, דלאו כקנין הגוף דמי, שלא נתן שום רשות למכור ולתת את הגוף.

דף קלז ע"ב

(ח) גמ', אלא מיפק כולי עלמא לא פליגי דנפיק ביה. עיין ברשב"ם ד"ה דאי מה שביאר. והרא"ש (סימן מו) ביאר, דעל כרחך אף את הגוף נתן לו, דאי לאו אינו יוצא בו ידי חובתו, ולמאי נתן לו אי לאו כדי לצאת בו. ומאי דאמר "אחריו", היינו "כאילו" אמר לו דנותן לו המתנה על מנת שיתן אחריו לפלוני, והוי כמתנה על מנת להחזיר. וכן כתב הריטב"א. וכתב בשערי יושר (מערכת הקנינים סימן ט), דלדבריהם אין הפירוש ב"אחריו" דלאחר מות הראשון יהיה לשני, וכדפירש הרשב"ם לעיל

(ט) רשב"ם ד"ה לא קנה, בתוה"ד, אלא יחזרו לשאר יורשי האב וכו'. הקשה הרשב"א, הא כיון דאילו לא היה מוכרו היה בנו יורשו, למה יגרע כח יורשו מחמת מכירה זו, הא כיון דהמכירה בטלה שפיר יתרוקן כח האב לבן בנו. [ועיין לעיל אות יא]

(טז) גמ', כל לגבי נפשיה וכו'. הקשה האבי עזרי (תנינא שכירות פ"ו ה"ה), מה לי בהא דכל לגבי נפשיה, נפשיה עדיפא ליה, סוף סוף נתן לבנו הגוף ולדידיה נשאר רק הפירות וקנין פירות לאו כקנין הגוף. ותירץ, דמאי דקנין פירות לאו כקנין הגוף, היינו משום דמעיקרא מכר לו רק לזמן, וקנין לזמן לא חשיב דעצם הדבר מכור לו, אלא הוי זכות שימוש בעלמא. אבל ודאי דשייך דהקנין פירות יהיה קנין גמור, באופן דיקנה לו לעולם, דבכהאי גוונא בשעה שיש לו את הפירות חשיב שלו לעולם ושפיר הוי כקנין הגוף. ואם כן, כיון דלגבי נפשיה משייר לכל ימי חייו זכות הפירות, הוי קנין הגוף לפירות.

(יז) תוס' ד"ה מביא ואינו קורא, בתוה"ד, ותימה דאי קרינן ביה אדמתך וכו'. העיר המהרש"ל, דהרשב"ם בד"ה מביא כתב, דחייב בהבאה משום דקרינן ביה "מארצך". ואיכא למימר, דאף דלא הוי "אדמתך", מכל מקום שפיר הוי "ארצך" משום השיעבוד דיש לו בה.

(יח) גמ', ואם איתא ליורשי נותן מיבעי ליה. הקשה הר"י מיגאש, אמאי ליורשי נותן, אדרבה, ליורשי שני מיבעי ליה, דהא למאן דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף, כל דמת האב שפיר קנה הלוקח. ותירץ, דשאני התם דכתב "מהיום", או דזמנו של שטר מוכיח עליו. אבל הכא דאמר "אחריו", "אחריו" לאו כמעכשיו דמי.

(יט) גמ', אחריו שאני. כתב בעליות דרבינו יונה, דלאו דווקא אי אמר "אחריו". אלא הוא הדין אי אמר נכסי לפלוני ואם מת פלוני לפלוני, איכא למימר דנתן לראשון גוף ופירות, משום דלישנא "דנכסי" משמע דנתן את כל נכסיו. [ויש לעיין בכוונת הרשב"ם בד"ה אחריו].

(כ) גמ', שם. הקשה בחידושי הר"ן, אמאי לא נימא אף במתניתין דכתב נכסיו לבנו לאחר מיתה, כוונתו לתת לו מה שישתייר לאחר מיתתו. ותירץ, דדוקא היכא דמסתלק הנותן מכל וכל, איכא למימר דלכולם נתן בעין יפה, וכוונתו דמה שישתייר מראשון נותן לשני. אבל היכא דמשייר לעצמו, איכא למימר דבעין יפה נותן, ולא שייר לעצמו אלא הפירות, והגוף נתן כבר מעכשיו.

(כא) גמ', שם. הקשה השיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש, הא על כרחך דאף לר' יוחנן אחריו שאני, דהא פסק לקמן (קלו). כרבן שמעון בן גמליאל דאמר דאם מכר הראשון אין לשני כלום, ואילו במתניתין לעיל (קלו). מבואר דאין האב יכול למכור. ותירץ, דאף דאחריו שאני, מכל מקום איכא למימר דהוי כאומר לו נכסי לך לאכילת פירות כל ימי חיך, ואם תצטרך לגוף כדי למוכרם, אף הגוף אני מוכר לך. וכל דלא מכר, איגלאי מילתא למפרע דלא היה לו אלא אכילת פירות.

דף קלז ע"א

(א) גמ', תנאי היא דתניא וכו'. גרסו בתוס' לעיל (קלו): ד"ה והתניא, אלא אחריו תנאי. והדרינן ממאי דאמרינן בפשיטות דאחריו שאני. וביאר בעליות דרבינו יונה, דליכא למימר דבקנין פירות כקנין הגוף קמפליגי [כדפירש הרשב"ם בד"ה הכי גרסינן], דהא אף לר' יוחנן דאמר קנין פירות כקנין הגוף, אין בעל הפירות יכול למכור, וכדנתי במתניתין לעיל (קלו). דמכר האב אינם מכורים. אלא על כרחך דאחריו שאני ומשום הכי יכול ראשון למוכרם.

למימר דעל מנת שתחזירהו הוא לי הוי תנאי בעלמא, ואין צריך לחזור ולהקנותו. ואף דבאתרוג השאול לא יצא, הני מילי שאול דאית ליה ביה רק פירות. אבל במתנה על מנת להחזיר, עד שיחזירנה יש לו אף את הגוף, דומיא דאחריוך לפלוני דאמרינן בסוגיין דמהני אף לדברי רבי. ובסוף דבריו כתב, דכן מצא בשו"ת הרא"ש (כלל לה סימן ב) בשם הר"ר אביגדור כהן צדק.

(יג) גמ', נטלו ויצא בו. כתב הביכורי יעקב (בתוספת ביכורים סימן תרנב), דמלישנא ד"נטלו ויצא בו" משמע, דבאותה הגבהה שהגביה כדי לקנותו, יצא ולא בעינן הגבהה נוספת לצאת בו. והיינו משום דמצוות נטילת הלולב היא שהלולב יהיה בידו, ולא בעינן דווקא ליטלו ולהביאו לידו. ומשום הכי פסק, דאם היה בידו לולב קודם עלות השחר ואחזו בידו עד נץ החמה, שפיר יצא ידי חובתו ואף דבשעה שנטלו אכתי לא הגיע זמן מצוותו.

(יד) גמ', אבל לעצמו לא. כתב הרשב"ם בד"ה אפילו רבן שמעון בן גמליאל, דכיון דאמר דאחריוך לעצמי, ודאי דלא מכר לו אלא פירות. והריטב"א לעיל (קכה:): פירש בשם רבינו חננאל, דהני מילי היכא דנתן הראשון לאחר. אבל אם נתן הראשון לעצמו או לבנו דכגופו דמי, לא קאמר רבן שמעון בן גמליאל דאין לשני כלום. והרשב"א (בסוגיין) הביא מרבינו חננאל, דדוקא בהקנה לבנו קטן דסמוך על שולחנו, חשיב כלעצמו.

(טו) גמ', מאי אהדר ליה. כתב הריטב"א, דאף דלענין גזל אמרינן דאף באיסורי הנאה אומר לו הרי שלך לפניך, שאני התם דאמר קרא "אשר גזל" ודרשינן כעין שגול. אבל ודאי היכא דהתנה עמו על מנת שיחזיר, איסורי הנאה לא חשיבי מוחזרים.

(טז) גמ', מידי דחזוי לי קאמר. כתב הריטב"א, דכיון דאם הקדישו אינו מוחזר ולא נתקיימה המתנה, אין בידו להקדישו ואם הקדישו אינו מוקדש. אמנם בשם הראב"ד כתב, דפודה ומחזירו. ותמה עליו, דכיון דאינו יכול להחזירו איך יחול הקדשו, אם לא דנאמר דאף דלא חל הקדשו, מכל מקום בעינן לפדותו משום רבי אבהו בערכין (כג:), שלא יאמרו דהקדש יוצא לחולין בלא פדיון.

(עמוד א) ד"ה ואחריוך. אלא כוונתו, דלאחר שיצא בו ידי מצוותו, יתן הוא לשני. והשני קונה מכח הראשון, ולא מכח הנותן דמעיקרא.

(ט) גמ', שם. הקשה הרמב"ן במלחמות (נד: מדפי הרי"ף), למאי דקאמר רב הונא לעיל (קכה:): דכל האומר אחריוך כאומר מעכשיו דמי, איך יהני אחריוך לענין אתרוג, הא כבר מעתה קנוי לשני ואין לראשון בו כלום. והסיק, דלאו כולי עלמא סבירי כרב הונא, ולסוגיין, האומר אחריוך לאו כאומר מעכשיו דמי, ורק לאחר מיתת הראשון יקנה הוא לשני. וביאר בשערי יושר (מערכת הקנינים סימן ז), דאף אם מת המקנה בחיי הראשון, מכל מקום קנה שני, כיון דהקנין נגמר כבר עתה בחייו ואין ריעותא בהא דחלות הקנין תחול רק לאחר מיתת המקנה. ועיין לעיל (קלו) אות ה.

(י) גמ', אם יכול לאוכלו יצא. הקשה הרא"ש בקידושין (פרק קמא סימן כ), אי בעינן שיכול לאוכלו, אמאי באחריוך לפלוני אמרינן דאף לרבי יצא. הא לרבי כשם שאינו יכול למוכרו אף לאוכלו אינו יכול. ותירץ, דכיון דאנן סהדי דנתן לו כדי לצאת בו, על כרחך דנתן לו באופן המועיל לקנין כדי לצאת בו. ונלכאורה דבריו אלו לשיטתו לעיל (קלד) אות א), דהיכא דמקנה להדיא לצורך דבר מסוים, שפיר מהני, אף אם אין הקונה יכול להקדישו ולמוכרו. (ח.ו.ו.).

(יא) רשב"ם ד"ה ואם לאו לא יצא, בסוה"ד, דלהכי מיהא דעת כל הקהל שווה וכו'. וכן כתב בשו"ת הרשב"א (סימן סב). והוסיף, דהכא איירי שקנהו מתפוסת הבית כדי לאוכלו. אבל אם קנהו לצורך מצוה כדי לצאת בו, ודאי קנהו אדעתא דהכי שכל אחד יוכל לצאת בו, וכשהוא נטלו הרי הוא שלו. אמנם הנמוקי יוסף (סג) מדפי ברי"ף) כתב דהגאונים והרי"ף למדו מסוגיין, דאף בקנו אתרוג בשותפות, צריכין כל אחד ליתן זכותו לחבירו כדי לצאת בו. אבל בסתמא אין יוצאים בו.

(יב) גמ', אמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו וכו'. כתב הרא"ש בסוכה (פרק לולב הגזול סימן ל), דעל מנת שתחזירהו לי היינו שתקנה לי המתנה בחזרה. אבל אם אמר לו שלאחר שיצא בו יחזיר המתנה ותהא שלו כבתחילה, לא מהני דהא הוי רק שאול ואינו "לכם". אמנם הקצות החושן (סימן רמא סק"ד) כתב, דשפיר איכא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח בפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>